

Suomen-, kuolan- ja ruijanlappalaisten vanhat henkilönnimet.

Suomenlappalaisten vanhaa henkilönnimistöä on ensimmäisenä käsitellyt J. FELLMAN teoksessaan »Anteckningar under min vistelse i Lappmarken åren 1824—1833»¹, joka tosin ilmestyi painosta v. 1906. Siinä hän mm. pääättelee muinaisten ja kristillisperäisten nimien lukusuhteen perustalla, missä määrin pakanauus oli 1500-luvulla väistymässä Kemin-Lapin eri kyläkunnista. Myös A. J. SJÖGREN käsittelee kirjassaan »Anteckningar om församlingarne i Kemi Lappmark» (v. 1828) henkilönnimiä, samoin kuin A. V. FORSMAN (KOSKIMIES) väitöskirjassaan »Pakanuudenaikainen nimistö» (v. 1891) sekä ILMARI ITKONEN kirjoituksessaan »Inarinlappalaiset sukunimet ja suvut» (Jouko II, v. 1914). Vanhimman lappalaisnimistön kannalta on tärkein kuitenkin J. H. VENNOLAN artikkeli »Muistiinpanoja Suomen Lapin nimistöstä 1570-luvulla»² (Virittäjä 1899), jossa päädytään siihen tulokseen, »ettei Kemin-Lapissa suomalainen uutisasutus suinkaan alkanut vasta 1600-luvun alkupuolella, niinkuin useista ruotsalaisista lähteistä voisi päätätä, vaan että siellä lappalaisen ohella jo ammoisista ajoista oli olemassa suomalainen, pääasiallisesti karjalainen vakaantunut asutus.» — Suomalaiselta nimentutkimukselta on tähän asti jäänyt käyttämättä N. HARUZININ laajan, mutta pintapuolisen »Russkie lopari» teoksen (v. 1890)

¹ Osa III, ss. 297, 673.

² Se käsittää tosin vain vuodet 1570—72.

loppuun liitetty jäljennös Kuolan-Lapin vero- ja maakirjasta v:ilta 1606—10, jossa etupäässä venäläisperäisen nimistön ohella on melkoinen määrä lappalais-karjalaistakin.¹ Mutta merkillistä kyllä, tämä sama nimistö on 1500- ja 1600-luvuilla ulottunut yli Ruijankin, kuten J. SMITHIN v. 1938 ilmestyneen monografian »Kautokeino og Kautokeinolapperne» sisältämä tarkka jäljennös vuosien 1553—1608 veroluetteloista Kautokeinoon, Lappojavren ja Aviovaaran lapinkylistä osoittaa. Jonkin verran Ruijan- ja Kuolan-Lapin nimistöä esittää myös O. A. JOHNSEN kirjassaan »Finmarkens politiske historie» (v. 1922). — Kun tämä melkoisessa määrin suomalais-karjalainen nimistö esiintyy niin kaukana luoteessa kuin Kautokeinossa asti, ei liene aiheellista etsiä sen syytä Vennolan tavoin uudisasutuksesta, vaan siitä voimakkaasta vaikutuksesta, joka kainulais-pirkkalaisella ja karjalaisella lapinkäynnillä on lappalaisiin ollut jo rautakaudesta alkaen. Silti voidaan otaksua, että yksityisiä suomalaisia ja karjalaisia on aikojen kuluessa voinut jäädä asumaan lappalaisten keskuuteen jo ennen Kustaa Vaasan aloittamaa voimaperäistä asutuspolitiikkaa. Mainittakoon, että pirkkalaisilla oli asiakirjallisten todisteiden mukaan jalkavaimoja lappalaisten talvikylissä, ja tuntuu todennäköiseltä, että tällaisista suhteista syntyneet lapset saattoivat saada suomalaisen nimen. — Kuolanniemelle siirtyi karjalaisia uudisasukkaita varhain, ja keskiajalla siellä mainitaan ns. puolilappalaisia, jotka isän puolelta olivat karjalaisia, äidin puolelta lappalaisia.

Ruotsinaikaisissa veroluetteloissa esiintyvät nimet ovat yksinomaan miesten, nähtävästi perheenpäiden nimiä; sensijaan 1600-luvun ja myöhemmissä käräjäpöytäkirjoissa tavataan muutamia naistenkin nimiä. Venäläisissä maakirjoissa on naisten nimiä suhteellisesti enemmän. Noihin aikoihin oli lappalaisilla vain etunimiä, yksi kullakin, ja verokirjurit lisäsivät senjälkeen isän nimen ynnä ruotsalaisen *son-*, harvoin suomalaisen *poica*, *poika*-sanana, joten syntyi sellaisia nimiä kuin *Ackia Mielikiriasson*, *Nama Tudiasson*, *Kuiwe Kawrolinpoika*; venäläiset taas liittivät isän nimeen *-ov*, *-ev*-johtimen, esim. *Sarrei Pjajiev*, *Agika Igalov*; joskus tavataan *-in*-johdin, ja tällöin voi kyseessä olla varsinainen sukunimi, esim. *Igasa Vollin*. Ruotsinaikaiset veroluettelot käsittävät meillä vuosien 1556 ja 1616 välisen ajan², ja niitä voidaan täydentää tuomiokirjoista saatavilla tiedoilla myös koko 1600- ja 1700-luvun osalta; tässä suhteessa on I. FELL-

¹ Lisäksi on pari muuta venäläistä lähdeosta, joista prof. J. J. Mikkola on suopeasti antanut tämän kirjoittajalle otteita.

² Kirjoittajan käytettävissä ovat olleet varatuomari Ilmari Itkosen v. 1913 niistä tekemät laajahkot otteet; nykyään p.o. asiakirjat ovat valtionarkistosta talteenvietyinä.

MANIN »Handlingar och uppsatser angående Finska Lappmarken och lapparne» (1910—15) antoisa lähdeos. Jokin harvan imi mainitaan muunlaatuissa asiakirjoissa jo niin varhain kuin v. 1517.¹

Ryhdyt nyt tarkastamaan nimiaineistoa aakkosjärjestyksessä, ensin lappalaisia², sitten suomalaisperäisiä nimiä. Monissa tapauksissa on vaikea vetää tarkkaa rajaa näiden ryhmien välille, syystä että molemmissa kielissä on joukko sukulaissanoja, joista nimiä on johdettu. Jos asettuu sille kannalle, että tällaiset sanat on joskus muinoin suomesta lainattu, olisi niistä johdettuja nimiäkin pidettävä suomalaisina lainoina. Niin pitkälle en kuitenkaan haluaisi mennä, vaan pitäisin esim. sanoista *ai'ge*, (= aika), *ákke* (= ikä), *miellä* (= mieli) ja *bæi've* (= päivä) muodostettuja nimiä silti lappalaisina.

I. L a p p a l a i s e t n i m e t.

Aikia (kirjoitetaan myös *Ajkiä*, *Aijki[j]ä*, *Aijkee*, *Aichia*, *Aikie*, *Aicke*, *Aijke*, *Aike*, *Ayke*, *Aykey*, *Aijka*) tavataan vv. 1556—1671 etunimenä Koutokeinossa (mainittu kerran v. 1614), Enontekiön Peltojärvellä, Inarissa, Sompioissa, Sodankylässä, Kemikylässä, Kuolajärvellä, Kuusamossa sekä Muurmannin rannalla Muotkassa ja Kitovskissa (*Aigiev*), senjälkeen sukunimenä muodossa **Aikio** (kirj. myös *Aickio*) v. 1710 Kuusamossa, vuodesta 1731 Sodankylässä ja Inarissa, myöhemmin myös Kaarasjoella Ruijassa. Suvun tunnetuin edustaja on ruijanlappalainen kirjailija Matti Aikio. Nimen kantalappalainen muoto oli **Ái'gej-* (< **ái'ge* 'aika'), josta johtui vanhojen ihmisten vielä n. v. 1900 käyttämä inarilainen muoto *Ái'gē*.

Aik(i)asarri(a) (kirj. *Aijckijesar*, *Aickiasare*, *Aikasari*, *Aikasar[e]*, *Aijkasar[i]*, *Aij[c]kassar*, *Aijkasaria*, *Aickasar[e]*, *Aicksar*, *Aickesar[e]*, *Aickisar*) vv. 1556—1616 Koutokeinossa, Aviovaarassa, Inarissa, Kuolajärvellä, Pääjärvellä, Koutajärvellä ja Kantalahden Knjažaja gubassa (Vienan-Karjalassa *Aikasari*, *Aikasarov*, *Aigasarov*, *Aikašarov*), senjälkeen sukunimenä v. 1685 Kuusamossa (? *Aikasarj*) ja 1687 Sodankylässä; hävisi myöhemmin. Nimen kantalappalainen muoto **Ái'gesárrej-*. (Ks. **Sarria**.)

Aili (vv. 1697—1710 Koutokeinossa, v. 1711 Kittilässä, v. 1728 Aviovaarassa, täällä asianomainen oli kotoisin Maasista). Lappalainen muoto *Ai'lá* on vieläkin käytännössä Ruijassa, Utsjoella ja Inarissa. Vaikka nimi esiintyy asiakirjoissa vasta näin myöhään, on jokseenkin varmaa, että se on lappalaisilla ollut käytännössä jo satoja vuosia varhemmin. Se esiin-

¹ Ks. J. J. MIKKOLA Kolttakylän arkisto, ss. 108—9.

² Näiden joukossa on pari kolme skandinaavista lainasanaa, jotka kuitenkin ovat mukautuneet äänneasultaan lapin kieleen.

tyy mm. inarilaisissa *tšudde*-tarinoissa. Nimi on skandinaavista alkuperää, samaa juurta kuin ruotsin *helig* 'pyhä'). Paikannimiä: *Aili* talo Kuusamossa, *Ailio* talo Kuivaniemellä, *Ailanganselkä* Posiolla.

***Aivejuk'sá** (kirj. *Aiuioaw*, *Aijouxu*) vv. 1571—72 Inarissa. **Aiven* merkitys on tuntematon, *juk'sá* = jousi. Jonkinlainen supistusmuoto lie-nee ***Avjus** (kirj. *Afuius*, *Auius*) vv. 1579—84 Koutokeinossa ja Aviovaarassa, *Abiux* v. 1601 Varangissa, ellei tämä ole luettava **Arvojus* = Auvojousi. Inarissa tavattiin myös puoleksi suomalaistuneet muodot *Affuoiouttzi* (v. 1585), *Awioioutzi* (tai *Awwioutzi*, v. 1576).

Akkia (kirj. *Aeki[j]a*, *Ackie*, *Acke*, *Ackiea*, *Ackio*, *Acki*, *Akey*, *Akie*, *Ákey[e]*) vv. 1553—1700 Koutokeinossa, Aviovaarassa, Utsjoella, Varangissa, Inarissa, Kuolajärvellä, Kemijärvellä, Kuusamossa (venäläisen asiakirjan käännöksessä *Agika*) ja Pääjärvellä (*Agjeiko*; -ka-ko ovat venäläisiä deminutiivijohtimia), sukunimenä v. 1765 muodossa *Ackio* Sodankylässä, ellei kyseessä ole virhe: pro *Aickio*? **Akkia** on suomalaistunut muoto kantalappalaisesta **Ákkej*-sta, joka on johdettu 'ikää' merkitsevästä *ákke* sanasta. (Ks. **Ikiä**.)

Akkijoutsi (kirj. *Ackijoutsi*) vv. 1581—84 Koutokeinossa. Puoleksi suomennettu lp. *Ákkejuk'sásta* ('Ikäjousi').

Akki[a]päivä (kirj. *Ackipäifua*, *Ackipäive*, *Acke-Päyne*, *Akiapa*, *Akapäive*, *Achape*, *Ackiepeffiu*, -peff, -pef, *Ackpef*) vv. 1562—1605 Koutokeinossa, Aviovaarassa, Sørkø'sissä (rannikolla) ja Sompiossa; puoleksi suomennettu *Ákkebæi'vestä*. (Ks. **Ikäpäivä**.)

Akki(a)sarri(a) (kirj. *Akisar*, *Agesar*, *Akkiisar*) vv. 1564—89 Aviovaarassa sekä 1581 ja 1616 Inarissa. Kantalappalainen muoto **Ákkesárrej*-. Puoleksi suomalainen **Ikäsarri(a)** (kirj. *Ickesar*) mainitaan v. 1559 Koutokeinon Lappojavressa.

***Âyes** (kirj. *Agies*) v. 1590 Aviovaarassa, käytetty vaihtoehtoisesti *Akkian* (*Acki*) ohella; vastaa suomen *Ijästä*, joka on nykyään sukunimenä (Karjalassa).

***Alkipäivä** (kirj. *Alkipeiue*, -peive, *Alkijpeijwe*) vv. 1570—72 Inarissa, puoleksi suomennettu *Al'gábæi'vestä* ('Alkupäivä').

Amia (kirj. samoin) vv. 1585—1608 Koutokeinossa, kantalapissa **Ammej*-, merkitys tuntematon. Myös deminutiivinen muoto **Amitsa** (kirj. *Amítza*) esiintyy vv. 1582—1608 Koutokeinossa.

***Anke** (kirj. *Angi*, *Ancke*, *Anche*) 1600-luvun lopulla mm. Kuusamossa.

***Au(na)dak** (kirj. *Aundack*) v. 1580 Inarissa, (*Audag*) vv. 1593—94 Näytämössä, merkitys tuntematon. Vrt paikannimiä *Aunisjokká*, vanha

Ounasjoen lp. nimi ja *Äy'ņēpottá* > suom. *Aunionperä*, eräs Inarijärven lahti.

Avitauka (kirj. *Avitauki*) v. 1594 Inarissa. On joko inarinlapin *awē täy'gi* 'iän jousi' tai on *Avi-* tässä samaa perua kuin nimissä **Aivejuk'sá*. **Avvojus*. Vrt. **Iäntauka**, **Iänjouts**.

Huuva (kirj. *Huffua*) v. 1583 Aviovaarassa (?); merkitys tuntematon. Nykyään *Huuva* on sukunimenä Kaaresuvannossa ja Jukkasjärvellä. Tari-noissa mainitaan *Huuva* myös Ruijan Varankiniemessä ja Isossavuonoss: (Storfjord).

***Itte(j)** (kirj. *Ittiev*) 1600-luvulla Ponoissa; vrt. *ittet*, *ipted* 'ilmestyä. tulla esiin', josta nomen agentis *iptej*.

Janka, 1600-luvulla Lemmityn lapsi Pääjärvellä. On tietymätöntä, onko *-ka* sanavartaloon kuuluva vai venäläinen deminutiivijohdin; *Ian* tavataan Kitkajärvellä v. 1588.

Jekon v. 1517 Munomošissa Kuolan niemimaalla, norjalaisen asiakirjan mukaan; luultavasti turmeltunut muoto. (Vrt. myös **Ikaja**: **Jekaja**.)

***Jonku** (kirj. *Jonge*) v. 1588 Kitkajärvellä. J. Fellmanin mukaan *Jongo* oli sodankyläläinen noita, joka osasi kulkea eläimen hah-mossa, mutta »vihavenäläiset» yllättivät hänet nukkumasta ja surmasivat (Ant. II, ss. 104, 211). Vrt. paikannimiä *Jonku* kylä Kuusamossa, *Jongun-joki* Kuhmossa ja Pielisjärvellä, *Jongunjärvi* Pudasjärvellä, *Jonganharju*, *Jonganmaa* Sodankylässä (*Jonganmaa* mainitaan talonnimenä jo v. 1696).

***Juksi** (kirj. *Jux*, *Jogx*, *Joxi*, *Joxsw*, *Jouxsu*) v. 1553 Tenossa, 1569—72 Inarissa ja 1500-luvulla Koutokeinossa, lp. **Juk'sá* 'jousi'. Mahdollisesti Utsjoen Outakosken kylän vanha nimi *Juksby*, *Juxby* palautuu tähän samaan nimeen. *Juxen* (< Jukssen) esiintyy sukunimenä Aviovaarassa v. 1776 ja Koutokeinossa nykyäänkin *Jux*. Myös Åselessa oli »liikanimenä» *Juks*. — Suomalaisilla oli *Juksáa* vastaava *Jouts*i miehennimenä (Fors-man, s. 71).

***Junka** (kirj. *Juncka*, *Junga*, *Jungi*, *Junge*) vv. 1563—72 ja 1686 Kuusamon Kitkajärvellä ja Maanselässä), (*Jungiev* ja *Jungin*) Pääjärvellä; lienee ollut lapiksi **Jun'ge*. Sukunimi *Junck* esiintyy Kitkassa jo v. 1683, *Junckj* Rounalassa 1732, *Junke* Enontekiöllä 1736, *Juncke* (*Junka*) Sen-jenissä 1727, *Junka* talo Kannuksessa, *Junkala* talo Kontiolahdella. *Junkku*-niminen lappalainen asui tarinan mukaan Sodankylän Unarissa, jossa on vielä *Junkunkenttä*. *Junkka* on Pajalan Parkalompolon kylän vanha nimi, mainittu jo O. Treskin kartassa v. 1643. **DRAKEN** mukaan ruotsinlapin *Junka* = Joonas, ja osa edellämainituista nimistä voi palautua siihen. Vrt. suomalaista sukunimeä *Junkkonen* (myös talo Lumijoella), *Junkkala* talo Kiteellä.

***Kanne** (kirj. *Kanneev*) vv. 1606—10 Näytämössä. (*Kandessen* norjalaisen asiakirjan mukaan) Paatsjokisuulla vv. 1593—94. Varankilainen *Känn-Oulá* surmasi stallon Kolttakönkäällä kerrotun tarinan mukaan.

***Kauli** (kirj. *Kaule, Caule*) vv. 1617—18 Tingevaarassa (Jukkasjärvellä). Mahdollisesti paikannimi *Kauliranta* Ylitorniolla palautuu tähän nimeen.

***Ka(i)vitsa** (kirj. *Cajvitz, Kawitza*) venäläisen asiakirjan ruotsinnoksessa v:ltä 1636. Hän oli »lappalaisten staarosta Kajaanin rajalla». Nimi lienee äännetty lapiksi **Kaivápž* (-*ž* on deminutiivijohdin).

***Kerjä** t. **Kerriä** (kirj. *Kerriä, Kerrie, Kerije, Kerijie, Kerijjä, Kerioia, Keräjä, Keyre, Kieria*) vv. 1556—1614 Sompiossa, Kuolajärvellä ja Maanselässä; lienee ollut lapiksi **Keär'hej* t. **Keärrejjie*. Sitä sukunimi *Kerju* Kuolajärvellä v. 1728. Sanan merkitys on epäselvä. J. Fellman arvelee lähtömuodoksi suomen *kerjääjää*.

***Kieja** (kirj. *Kieaa*) v. 1560 Koutokeinossa, vrt. ruotsinlp. *kiedja*, inarin *kieijä*, kuolanlp. *kijj* 'jälki'. Kiltinäläinen taruhenkilö *Kijontš* (deminut., 'jälkinen; isojalkainen') surmasi vainolaisen («ruotsin»). Tähän nimiryhmään kuulunee myös *Keitsa*, sompiolainen sukunimi v. 1731, *Keiets* v. 1765, nykyään *Keijitsa*. *Keetsankenttä* on Sodankylän Seitajärvellä. Sukunimi (?) *Gaija* mainitaan Varangin Uuniemestä muistiinpannussa tarinassa (tri E. Lagercrantzin tiedonannon mukaan G. käsitetään nykyään samaksi kuin Germund).

Kuivia (kirj. *Quiffuia, Quiff[w]e, Quijffui, Quijffu[a], Quiffuio, Quiffuea, Quiff[u]e, Quiffui, Quijffue, Quijffi, Quijffe, Queue, Quiwe, Quiwi[j], Quiwe, Cuijffuia, Cuijffua, Cuiue, Cuiui, Cuiuio, Cuffuio, Cuiwe, Kuiffue, Kwiui[a], Kwiua, Kwiuia, Kuive*) vv. 1553—1640 Laisvuonossa ja Søerkøes'sissa (rannikolla), Koutokeinossa, Aviovaarassa, Tenossa, Inarissa, Sompiossa, Kuolajärvellä ja »Metsälapissa»¹. Alkulappalainen muoto olisi **Kui'vej*-. Nimen alkuperä on hämärä. Lähinnä olisi tarjona suomen *kuiva* sana, mutta kun suomalaisilla ei liene todettu *Kuivia* nimeä, täytyy etsiä lappalaista etymologiaa. J. Fellman arvelee: »On ikivanha lappalaissuku, *Kuive*, s.o. 'oppimaton, tuhma', mikä lienee alkuään annettu liikanimeksi jollekin yksinkertaiselle miehelle» (Ant. III, s. 152). — Koltanlapissa on

¹ On epävarmaa, mitä »Metsälapilla» tarkoitetaan. J. Fellmanin mukaan (Ant. III, s. 205) venäläisissä asiakirjoissa Inaria sanottiin joskus »Ruotsin Leshe-(= metsä-) lappalaispitäjäksi». Venäl. asiakirjan ruotsinnoksessa mainitaan »metsälappalaiset Imandran (= Inarin) pitäjissä» (pro pitäjässä?) v. 1768 (Ant. III, s. 610). — Barthold Erwastin mukaan »Skogslappar» (Lappones Silvestres) olivat Kuusamon Kitkan ja Maanselän, I. Fellmanin mukaan myös Kuolajärven lappalaisia (viimeksimainituista osa asui Kursunkylässä). Ks. I. F., Handl. III, ss. 16, 37, 82, J. F., Ant. III, s. 479.

verbi *kui'vvd* 'osua, sattua jonnekin', josta nomen agentis kuuluisi *kui'vvi*. Vielä on Utsjoella tunturi *Kuivi* ja Kuolan niemimaalla vaara *Kuiv*, jossa palvotaan saman nimistä haltiaa (puhuttelumuoto *Kuivainiem* 'Kuiviseni'). Smith on otaksunut *Kuivias* lainaksi norjalaisesta *Kvive* nimestä, mutta kun se on lapinkin avulla selitettävissä, ei hänen oletuksensa ole todennäköinen; sitäpaitsi Kuivian *-ia*-loppu jäisi tällöin selittämättä. Sitä vastoin ristimänimi *Kuj'vi*, joka nykyään tavataan esim. Varangin Repovuonossa ja oli jo v. 1743 käytännössä Naavuonossa, käsitetään nimenomaan *Kviveksi*. Sukunimi *Quive*, todennäköisesti = *Kuivia*, esiintyi v. 1601 Laisvuonossa. *Kuiviasta* lienee johtunut inarilainen sukunimi *Kuiva* (lp. *Kuiva*; kirj. *Kuiva* v. 1745, *Kufwa* 1746, *Kua* 1769, *Koa* 1776, myös *Cua*, *Kuuvva*¹); äänneyhtymän *iv* muuntuminen *vv*:ksi on vaikeasti selitettävissä, kenties *Kuiva* on jonkinlainen deminutiivinen hyväilymuoto. — Epävarmaa on, kuuluuko tähän myös sukunimi *Kufwinen* (Kitkajärvellä v. 1738).

Kukim (kirj. myös *Kokim*) 1600-luvulla Ponoissa, v. 1683 sukunimenä Jokostrovin pogostassa Imanterolla; mahdollisesti johdannainen *guk'ke*, *kuōke* 'pitkä' sanasta. Ruotsin-Lapin Jokkmokk'issa on *kukke* sanasta johdettu *Kukkuk* (kirj. myös *Kokkok* 'lång') sukunimenä.

Lautsoi (kirj. *Lautsoi*) v. 1588 Kitkajärvellä. (Ellei kyseessä ole kirjoitusvirhe L pro C, ks. **Kautsoi**.)

Littei 1600-luvulla Munomošin pogostassa Kuolan niemimaalla.

Mainis (kirj. samoin) vv. 1578—87 Koutokeinon Lappojavressa; lappalainen muoto **Māinās* 'juttu, satu'. *Mainas galgo* -niminen vaimo asui tarinan mukaan Tenossa (J. Fellman, Ant. II, s. 121).

Mansirdoi 1600-luvulla Kantalahdessa, mahdollisesti kuitenkin karjalainen.

Mapendij v. 1563 Inarissa.

Mieli(ä) (kirj. *Miela*, *Miell*, *Millä*, *Mella*, *Mell[i]e*) vv. 1566—1616 Inarissa ja Sompiossa, v. 1743 Tysfjordin—Ofotenin seuduilla erään porolappalaisen nimenä; lapiksi **Miellä* 'mieli', resp. **Miellej*-. Paikannimet *Mieliölaki* ja *Mieliön kuusikko* tavataan Kittilän Kapsajoella.

***Miell-an'tej?** (kirj. *Mellanndie*) v. 1517 Turjanniemellä, merkitys 'mielen antaja'.

Mielikko (kirj. *Mielach*, *Mielech*, *Melick*, *Mielcka*) vv. 1563—85 Inarissa ja Sompiossa; lappalainen muoto **Mielák* (vrt. **Ákkemielák* jäljempänä). Paikannimi *Mielikon pahta*, tunturijyrkäne Sompiossa, jossa on ollut taistelu lappalaisten ja »vihavenäläisten» kesken; siinä oli eräs *Mielikko*

¹ Ks. Ilmari Itkonen, Jouko II, s. 306.

kunnostautunut (J. Fellman, Ant. II, s. 123). — Suomalainen miehenimi *Mielikko*, *Mielikkö*; *Melico* v. 1340 Sääksmäellä (Forsman, ss. 146, 159).

Mienne, v. 1575 Rounalassa. 1700-luvulla sukunimenä Koutokeinossa (nykyään *Mienna*). Vrt. paikannimeä *Mienanmäki* Tuusniemellä.

Mirsiä (kirj. *Mirsie*) v. 1604 Koutokeinossa. Mahdollisesti tähän kuuluu inarilainen »pakanuudenaikainen» miehennimi *Missē* (< *Missej-*); *Missē-kuoškádž* Tšarmijoessa, sen itärannalla *M.* on haudattuna. Lähellä on Einarin talo, jonka entinen nimi on *Missetáh* (F. Äimän muistiinpano). Joko *rs* on kirjoitusvirhe *ss* tai on *rs* assimiloitunut *ss*:ksi. Kantasana voisi olla **Missá* (> suom. *Misi*) paikannimi (myös *Misijärvi*) Kemijärvellä.

***Mo(h)tsi** (kirj. *Mähzi*, *Mohzi*) vv. 1570—72 Inarissa, Sodankylässä, Kemikylässä ja Kitkajärvellä, (*Motzi*) vv. 1593—94 Näytämössä. Vrt. inarinlp. *moh'tseð* 'mennä veneellä joen poikki'.

Morokka, **Murokka**, **Morotta(ja)**, **Murotta(ja)** (kirj. *Márocka*, *Moraka*, *Moročka*) vv. 1556—7 Sompiossa, vv. 1570—72 Kemikylässä ja Kuolajärvellä, (*Murocka*, *Murocha*) v. 1563 Sompiossa ja Kemikylässä, (*Morotta*, *Morotte*, *Moratta*, *Moratte*, *Moratt*, *Morot[th]*, *Moredt*, *Morot[t]aia*, *Morot-taija*, *Morod[d]aia*, *Morti*) vv. 1560—1616 Siggevaarassa¹ tai Rounalassa, Inarissa, Varangissa, Paatsjokisuulla, Sompiossa, Kemikylässä, Sodankylässä ja Kuolajärvellä, (*Murotta*, *Murutta*, *Muratha*, *Murott*, *Murut*, *Murett*, *Murita*, *Murot[t]aia*) vv. 1558—91 Koutokeinossa, Aviovaarassa, Inarissa ja Sodankylässä. Lappalaiset muodot lienevät olleet **Morok*, **Murok*, *Morot(tijje)*, *Murot(tijje)*, mahdollisesti sanasta *morre*, gen. *more* 'muru'. Inarissa esiintyy sukunimi *Morotta* v. 1723, *Moratt(i)* 1725, *Moratte* ja *Morätt* 1733, *Morotto* 1745, *Morottaja* 1769 (lapiksi vieläkin *Morött'ijjē*) ja Rovaniemellä jo vv. 1720—40; mahdollisesti tähän kuuluu myös *Marottain* Kemikylässä v. 1740.

Mujo (kirj. myös *Mujock*, *Moje*, *Möje*) vv. 1695—1724 Inarissa ja Sodankylässä; sukunimenä (*Möja* v. 1695, *Mujo* 1698) Kuolajärvellä, (*Mujo* v. 1727 — myöhemmin kirkonkirjoissa myös *Mojo*, *Mäjo*, *Moijo*) Inarissa, jossa se elää vieläkin. J. Fellman otaksuu sanan johtuvan inarinlapin sanasta *mojo* 'hymy' (tätä ei kuitenkaan nykyään ole inarinlapissa, vaan sensijaan norjanlapissa *moggje*), mikä kuitenkaan ei äänteellisesti käy aivan hyvin päinsä.

Musko(i) (kirj. *Musko*, *Muskoij*) vv. 1570—72 Sodankylässä; vrt. lpKo *mus'ká* 'musta'. Suku- ja talonniimi *Muskowahra* tavataan v. 1743 Sodankylässä, luultavasti = *Moskuvaara* (ensi kerran v. 1778).

¹ Jukkasjärvellä.

***Naama** (kirj. *Naama, Nama, Namme, Nemme, Nijmma*) vv. 1570—1616 Aviovaarassa ja Inarissa; lieenee ääntynyt lapissa **Namme* (inarinlp. *nãmi*), joka merkitsee 'kasvavan poronsarven ympärillä olevaa karvanahkaa' (>Peräpohjan suom. *naama* id.). Merkitykseen nähden vrt. *Ara* ~ *Arre* (tuonnempana). Vrt. talonnimeä *Naamanka* (Kuusamo ja Pudasjärvi) ja paikannimeä *Naamajoki* (Utajärvi ja Suomussalmi), *Naamajärvi* (Utajärvi, Suomussalmi, Kuhmoniemi).

Namalikko (kirj. *Namalack, Namlack*) vv. 1579—1608 Aviovaarassa ja Inarissa, ääntynyt lapissa **Nämmälák*, joka on johdannainen edellä käsitellystä sanasta. Suku- tai talonnimi *Namalicko* esiintyy vv. 1756—61 Rovaniemellä, jossa on myös paikannimet *Namalikkoaapa* ja *N.-seljät*; *Nämmäluk-tsoal'mi* on eräs salmi Inarijärven Petäjäsaarissa. — Vrt. myös nimeä *Mamaloth* v. 1599 Utsjoella (?).

Naunek (kirj. *Nauneksen*) v. 1590 Akkalassa, tanskalaisen asiakirjan mukaan; sama (?) nimi kirjoitettu v. 1517 *Noffeksen*. Luultavasti molemmat muodot ovat virheellisiä.

***Noyesták** (kirj. *Nogustih, Nogeste, Negesta, Noestadh* [?], *Noestha, Noasta, No[o]sta*) vv. 1563—85 Inarissa. Varangin Uuniemessä elää vielä *Noste* niminen suku toht. E. Lagercrantzin tiedonannon mukaan. Sana on mahdollisesti johdannainen sanasta *nokkát, noyam* 'loppua'.

Oglu (kirj. *Ogluev*) v. 1620 Kemin-Lapin itäosassa, »Rašnevaja'ssa», venäläisen lähteen mukaan. Kenties samaa juurta kuin paikannimi *Oulanka*. *Oglun g* voi vastata myös *v:tä*, kuten venäläisissä asiakirjoissa esim. *Njav'dám* (Näytämö) kirjoitettiin mm. *Neogdoma*; tällöin *Oglu* voisi olla = *Ow'lá* (< skand. *Ola*).

Oia (?) vv. 1556—57 Sompiossa ja Kuolajärvellä, *Oiand* Kuolajärvellä.

Paija (kirj. *Paija, Baija*) vv. 1582—89 Aviovaarassa. Lapin kielessä on kolmekin sanaa, jotka voisivat tulla kysymykseen etymologiaa etsittäessä, nim. *bággje* l. *paijè* 'hetki', *bággjá* l. *päijá* 'kangas, sarka (vaate)' ja *bággjät* l. *päijád* 'lähestyä kiinnostuneena'.

Panne (kirj. myös *Panni, Pane*) vv. 1558—1608 Koutokeinossa ja Aviovaarassa ja ristinimenä *Panna* vielä 1800-luvulla Ruotsin-Lapin Kvikkjokkissa. Sukunimenä *Panno* vv. 1702—20 Koutokeinossa, nykyään *Panne*, myös Utsjoella ja Inarissa Ruijasta muuttaneella suvulla. Sana on deminutiivinen hyväilymuoto 'lasta' ja 'poikaa' merkitsevistä *bar'dne* sanasta, joka on skandinaavista alkuperää.

***Panke** (kirj. *Pan[n]eke, Panck, Pancki, Pange, Pangí*) vv. 1560—1601 Naavuonossa, »Telmevigen'issä», Koutokeinossa, Aviovaarassa ja v. 1585 Suomen »Metsälapissa». On luultavasti deminutiivinen hyväilymuoto *Panne* nimestä. Vrt. Skoore l. *Pankka* ja *Pankka* Ole Skaare, Petsamon poro-

lappalainen, sukua, joka on 1800-luvun alussa muuttanut sinne Ruijasta Inarin kautta (TANNER Skoltlapparna ss. 82 ja 180). Maininnoista ei käy selville, onko *P.* »liikanimi» vai entinen sukunimi.

Pilsa (kirj. myös *Pijlsa, Pijls, Pils[s]e, Pijlisa, Piltsa*) vv. 1556—87 Inarissa; vrt. ruotsinlp. *pil'sa* 'lyhytkarvainen talja'. Sukunimenä tavaan *Pilsa* vielä Kvikkjokkissa.

Piltsar (kirj. *Biltzar, Piltsa*) v. 1583 Inarissa. Vrt. myös **Peltsui** (kirj. *Peltsui, Peltsuev, -eva*) vv. 1606—10 Läätsässä (Litsa) sekä Muotkan ja Kitovskin pogostassa.

Päiviä (kirj. *Bäijwie, Bäjwie, Bäjwiä, Beiwia, Beive, Paiffue, Paijve, Päif[f]ue, Päifue, Päiwe, Peifue, Peiwæ, Peiwiae, Peiwie, Peiwie, Peuia, Peiui[ä], Peivia, Peiwe, Peive, Pevia, Peviä, Pev[i]e, Peue, Peffue, Pefwi, Päviä, Päiv[i]e, Päivi, Päyve*) vv. 1556—1691 Koutokeinossa, Aviovaarassa, Kittilässä, Inarissa, Sompiossa, Kemikylässä, Kuolajärvellä ja Maanselässä, (*Pjaivei, Pjavi, Pjäviev, Pjävnev*) Pääjärvellä; vielä niin myöhään kuin v. 1736 *Peivio* esiintyi ristimänimenä Enontekiöllä. Sukunimi *Päiviä* jo 1600-luvulla Peltojärvellä, jossa Peder P. † v. 1670, *Peifue, Päifio* Koutokeinossa 1701, *Peiwe, Päiwe* (tullut »Suomesta») Utsjoella v. 1705, *Peifwi* 1741, *Päifwio* 1770, *Päiviö* Sodankylässä 1731, sittemmin sammunut; Kittilässä eli suku vielä tämän vuosisadan alussa ja elää vielä Kaaresuvannossa ja Jukkasjärvellä. Kantalappalainen muoto oli **Peäi'vej-*, sanasta *bæi've, peäi've* 'päivä, aurinko'. Kantasana sinänsä tuskin soveltui henkilönnimeksi, koska lappalaiset palvoivat aurinkoa jumaluutena. (Samman periaatteen mukaan kreikkalainenkin saattoi olla nimeltään Apollonios tai Apollodoros, muttei Apollon.) Vasta myöhemmin, kristillisellä ajalla, esiintyy inarilaisessa tarinassa Andras *Pei'vi* ('Antti Päivä') ja tenolaisessa *Bæive* Andaras, joka surmasi stallon. *Beiva*-Juömmä -niminen taruhenkilö mainitaan Ruotsin-Lapin Fatmōmakkessa; *Päivänkenttä* on Sodankylän Unarijärven rannalla, *Päiviönkenttä* Kittilän Kuivasalmenjärven luona. — *Päiviö* nimestä (joka tavattiin myös karjalaisilla, Forsman, s. 71) esiintyy myös useita muita johdannaisia. Fellmanin mukaan *Peivas* (oikeammin **Peäivaž*), suomeksi *Päivänpoika, Päiviö, Päiviäinen* oli kuulu noita, vaikutusalueenansa Kittilä, Peltovuoma ja Kaarasjoki; monet Ounasjokivarren asukkaat johtivat sukujuurensa hänestä. *Bæivaš Addárás* oli Näytämössä sama kuin Tenolla *Bæive Andárás*. *Peivik* -niminen mies mainitaan inarilaisessa tarinassa; sitä vastaisi suomessa *Päivikki* tai *Päivikkö*.

***Päiviskä** (kirj. *Paiuiska*) vv. 1582—84 Koutokeinon Lappojavressa.

Päiv(i)äsarri(a) (kirj. *Päiviesari, Peiuessari, Peivesar, Peuesar, Bävüe-*

sari, *Bel[i]vesari*, venäl. asiakirjassa *Pjajivesarka*) vv. 1563—1616 Inarissa (?), Sompioissa, Kemikylässä ja Kuolajärvellä; lp. **Peäi've(j)särrej-*.

***Ra(a)ssantaja**, lyhyemmin ***Ra(a)ssali** (kirj. *Rasandaija*, *Rasandia*, *Rasal[d]*, *Rasel[d]*, *Rasele*) vv. 1556—85 Inarissa ja Sompioissa, lp. **Rässadijje*, **Rässel*. *Rässávdž* (-*vdž* deminutiivijohdin) mainitaan miehennimenä eräässä inarilaisessa tarinassa. Vrt. suomalaista sukunimeä *Raassina*. (*Rassa* on sukunimenä Ruotsin-Lapissa, mutta palautunee täällä *Rasmus* nimeen.)

Riikiä (kirj. *Rijkia*, *Rikia*) vv. 1579—80 Sompioissa ja Kuolajärvellä, (*Rige*¹) vv. 1593—94 Näytämössä; kantalappalainen muoto **Rii'gej-*. Tähän kuulunee sompiolainen miehennimi *Rui'gē* eräässä Inarista muistiinpannussa tarinassa. Vrt. myös sukunimeä *Rika* 1700-luvulla Arjeplogissa.

Riimi (kirj. *Riime*, *Riim*, *Rym*) v. 1559 Rounalassa (?), 1500-luvulla ja v. 1620 Koutokeinossa. Taruhenkilö *Rimágalles* (Ruija) ja *Rimá-vuorás* (Inari) surmasi stalloja. Sukunimi *Riimi* mainitaan v. 1790 Sodankylässä, jossa sen nimisiä henkilöitä eli vielä J. Fellmanin aikoina, muttei enää. Tuonnoin oli Riimejä myös Jukkasjärvellä ja Kittilässä, jossa Lomajärvellä on *Riimintieva* niminen kunnas. *Rima* mainitaan myös »liikanimenä» Arjeplogissa 1800-luvun alkupuolella.

Saija (kirj. myös *Saia*, *Saije*, *Saij*, *Saya*, *Zaia*, *Söije*) vv. 1563—1616 Koutokeinossa, Utsjoella ja Inarissa. Sukunimenä Kuolajärvellä v. 1766; suku- ja kylännimenä vieläkin. Paikannimet *Saijajoki* ja *Saijanvaara* ovat Muoniossa, *Saijansaari* Kittilän Kelontekemäjärvässä. Lappalainen muoto lienee ollut *Tsai'já*, jonka niminen »pakanuuden aikainen» mies on muistitiedon mukaan elänyt Inarissa. *Tsai'jánar'gá*, suomeksi *Sainiemi*, on Inarijärven Akulahden rannalla (F. Äimän muistiinpano). Tämän taruhenkilön nimestä on myös deminutiivimuoto *Tsaijádž*, jota vastaa asiakirjain *Saijaine(n)* vv. 1583—94 Inarissa. Tästä johtui v. 1731 ensi kerran mainittu sukunimi *Saijets* (myös *Saijats*, *Saiets*), joka on käytännössä vieläkin Inarissa.² Myös Kaarasjoella mainitaan *Sajatz* v. 1801.

Saldaign, naisennimi v. 1681 Inarissa. Lappalainen muoto on tuskin rekonstruoitavissa (ehkä **Saldán*), s:llä näet merkittiin myös *š*, *ts* ja *tš* -äänteitä.

Sarria (kirj. myös *Sarrie*, *Sari[i]e*, *Saria*, *Sarioia*, *Sarri*, *Sarre*, *Sare*, *Za[a]re*, *Zaria*) vv. 1553—1704 Lemmivuonossa, Koutokeinossa, Aviovaarassa, Tenossa, Utsjoella, Inarissa, Sodankylässä, Kuolajärvellä ja

¹ Ellei tämä ole = *Riiko* > lpKo *Riigo*.

² Vrt. Ilmari Itkonen, Jouko II, s. 310.

(*Sarrei*) Pääjärvellä.¹ Kantalappalainen muoto on **Särrej-*, luultavasti verbistä *särrät* 'halkea', jolla varhemmin näyttää olleen myös merkitys 'luoda'² ja josta synnytyksen jumalattaren *Sarakan* nimi lienee johdettu. Inarilapissa ei esiinny oletettavaa **Särrē* muotoa, koska nimen täällä arvellaan johtuvan sanasta *sarè* 'mustikka'. Sukunimenä esiintyi *Sarrio* v. 1731 Sodankylässä, mutta sammui sittemmin, *Sarri* v. 1733 Kuolajärvellä ja v. 1738 Kitkajärvellä, *Sarre* ensi kerran v. 1731 (myös *Sari*, *Sarje*, *Sarrio* kirkonkirjoissa) Inarissa, ja täällä suku elää vieläkin, samoin *Sarri* Muoniossa ja Jukkasjärvellä (täällä myös *Sarr*). *Sarri(o)* tavattiin myös Rovaniemellä vv. 1720—40. Inarin suomalaiset nimittivät *Sarrea* tuonnoin joskus *Sarijoksi*, jollaiseen ääntämiseen yksinäis-r:llinen kirjoitustapa *Sarie*, *Saria*, *Sare* perustunee. Deminutiivimuoto *Saritz* (< **Särredž*) mainitaan v. 1688 inarilaisena, *Sareadz* v. 1564 aviovaaralaisena etunimenä. Jonkinlainen lyhentymä *Sarrio* nimestä tai suoraan *särrät* verbistä johdettu on etunimi *Sar(r)a* v. 1601 Komagfjordissa ja Laisvuonossa, vielä nyt *Sarrá*, gen. *Sará* Leirpollenissa, sukunimenä *Sara* Koutokeinossa v. 1741 (ensimmäisen *Saran* sukunimetön isä oli muuttanut Jukkasjärveltä), *Saara* Vuorjenjargassa ja Annijoella Ruijassa. *Saarakka* (kirj. *Sarak* = *Sarrá*) on myös etunimenä esim. Leirpollenissa ja Reisvuonossa, jossa se myös on = *Sarrá*.

Sarri(a)juksi (kirj. *Sarijoxi*) vv. 1570—71 Kuolajärvellä, vanhempi lappalainen muoto **Särrejjuk'sá*. Puoleksi suomalaistunut **Sarri(a)joutsi** (kirj. *Sarijoutz[i]*, *Saarioutzi*, *Sarijjohzi*, *Sarijossze*, *Sareiose*) vv. 1558—74 Aviovaarassa, Inarissa ja Kuolajärvellä.

***Si(i)kkuma** (kirj. *Sij[u]ckuma*, *Sichuma*, *Siguma*, *Sikemi*, *Syckum*) vv. 1571—89 Inarissa; lienee ollut lapiksi **Si(i)kkum*; vrt. inarinlp. *sikk'od* 'pyyhkiä', josta *sikk'um* 'pyyhitty'.

Sompia, Sompio (kirj. *Sombie*, *Sombio*, *Sombe*, *Somby*, *Sombby*, *Sombi*, *Sumby*, *Sumbu*, *Sobbe*) vv. 1553—1614 Koutokeinossa ja Aviovaarassa. Kantalappalainen muoto **Soab'bej-* sanasta *soab'be* 'sauva'. Sukunimi *Sombio* v. 1741 Aviovaarassa, 1746 Koutokeinossa, myöhempi muoto *Sombi*, nykyään puoleksi norjalaisittain *Somby*. Kaaresuvantoon muuttaneella sukuhaaralla on nimenä *Sompio*. Huomattakoon *Sompio* -niminen kylä pohjois-Sodankylässä, inariksi *Soabbád*, norjanlapiksi *Suob'bad*; 1500-luvulla kirjoitettiin *Sombio*, *Såmbija*, *Sumbia*, norjalaisissa lähteissä myös *Sombe*, *Somby*, *Sumby*, *Sundby*, *Sobbu*, *Sobby*, *Subbe*, *Saebe*. Paikannimet *Sompiomarasto* Kittilässä, *Sompiovaara* Sallassa.

Sorvia (kirj. myös *Sorui[a]*, *Soruio*, *Sorfwia*, *Sorffae*, *Sårffue*, *Sorffui*,

¹ Tätä nimeä tarkoittanee myös *Šardeiko* v. 1620, *Sardeika* 1622 venäl. asiakirjassa ja sen ruotsinnoksessa (Kuusamon Maanselkä).

² *Saret* 'creare, formare' (Lindahl-Öhrling).

Särvi[j]) vv. 1563—1608 Koutokeinossa, Aviovaarassa, Varangissa ja Inarissa. Etsittäessä lappalaista muotoa kiintyy huomio Kuolanniemellä Munomošin pogostassa vv. 1606—10 eläneeseen *Tšjurvueviin*, johon liittyy vanhojen inarilaisten vielä muistama »pakanuuden aikainen» miehennimi *Tšoar'vė*; tästä ovat säilyneet paikannimet *Tšoar'vė-suálui*, saari Inarijärnessä, n. 1 pnk. kirkolta itään ja *Tšoar'vė-kimès-ämmir* 'Tš:n soidinkumpu' Kutujärven rannalla Itä-Inarissa (F. Äimän muistiinpano). Kantasana on *čoar've, tšoar'vi* 'sarvi', josta johdannainen **Tšoar'vej* > *Tšoar'vė*. Komeat poronsarvet ovat lappalaisen mielestä jonkinlaisia ylväiden tunnuksia. Kolttalainen sanookin: »jopa häneltä sarvet putosivat», kun ylpettä seuraa lankeemus. Vanhoina aikoina *Tšoar'vej* nimi usein käännettiin suomeksi **Sarviaksi** (kirj. *Sarvie, Saarfuio, Sarffue, Sarffui, Sarffiu, Sarvij, Sarue, Sarff[i]*) vv. 1553—1601 Lemmivuonossa, Koutokeinossa, Aviovaarassa ja Inarissa. Tähän liitettiin joskus lappalainen deminutiivi-johdin, jolloin saatiin **Sarviadž* (kirj. *Sarfiads*, v. 1562 Aviovaarassa).

Sov(i)a (kirj. *Sovia, Soffu[i]a, Sowa*) vv. 1580—94 Inarissa, (*Soa*) vv. 1558—63 Aviovaarassa. Tästä johtuu Sodankylän vanha nimi *Sovankylä* (kirj. v. 1563 *Sowann by*, 1570—72 *Soffuan kylä*), joka oli lapiksi vanhojen inarilaisten tietämän mukaan *Tšsuáuvudžil*. Taruhenkilö *Tšoavva* tunnetaan Itä-Ruijassa Tenolla ja Pulmangissa ja se onkin nähtävästi *S o v a* nimen alkumuoto; *Tšoavvan* kerrotaan muuttaneen Ruijaan Inarista. *S o v i a* edellyttäisi muotoa **Tšoavvej*. Sukunimi *Soack* (< **Sovak*) vv. 1727—40 Sompiossa. Paikannimi *Sovajärvi* on Sallassa.

***Suoro** (kirj. *Suru*) vv. 1598—1608 Koutokeinossa, lapiksi **Suorro*. Sukunimi *Soro* esiintyy v. 1724 Utsjoella, *S(u)oro* v. 1736 ja *Swáro* v. 1759 Enontekiöllä, *Soro* (suomalaisittain *Suoro*) on vieläkin Koutokeinossa, *Suorra* Jällivaarassa. Vrt. myös sukunimeä *Suorak* v. 1743 Sompiossa (?).

Suovainen (lp. *Suovitz*) oli 1600-luvulla laajalti levinnyt nimi Kemin-Lapissa Barthold Erwastin mukaan (I. Fellman, Handl. I, s. 102). *Suas* l. *Suvas* oli ollut Sompion kylänvanhin (J. Fellman, Ant. II, ss. 165—6). Nimen lappalainen kantamuoto lienee ollut **Suöve* ehkä sama-asuisesta sanasta, joka merkitsee nuoskaa lunta; deminutiivi **Suávadž*. Sukunimi *Sufva* v. 1731, *Sua* 1746, *Sufvu* 1765 Sompiossa, *Suvva* Kuusamossa. Paikannimiä: *Suasjärvi*, *-kangas*, *-koski* ja *-tunturi* Enontekiöllä; *Suassellkä* ja *Suaskongelo* Kittilässä, *Suvasvesi* Leppävirroilla.

Sella, naisennimi vv. 1606—10 Näytämössä. Vrt. *šießä* l. *šießä* 'uhri-lahja'.

Šerma, miehennimi vv. 1606—10 Muotkan ja Kitovskin pogostassa.

Taija (kirj. myös *Thaija, Taia*) vv. 1582—92 Aviovaarassa ja Inarissa,

(deminutiivi *Taijainen*) v. 1585 Inarissa. Vrt. *dåggjât* 'sanoa' tai *dåggjâdit* 'osata, löytää tie'.

Tauk(i)a (kirj. *Tauckie*, *Taucka*, *Tauko*) v. 1560 Koutokeinossa ja v. 1594 Kuolajärvellä, sanasta *táv'ge* 'jousi' (siis merkitys sama kuin *Juk'sán*), kantalappalainen johdannainen **Táv'gej-*. Sukunimi *Tauko* v. 1736 Enontekiöllä. Toinen johdannainen:

Taukoma (kirj. myös *Tauckum*, *Taukona*, *Thagum*) vv. 1583—84 Inarissa, 1593—94 Näytämössä, lapiksi **Táv'gum*. Tähän kuuluneeseen myös sukunimi (?) *Teukana* (Nils T.) vv. 1600—02 Koutokeinossa (rantamaalta — »från sjösidan»). Sukunimi *Taukum* (ja *Tauckum*) vv. 1731—40 Inarissa (suku muutti Ruijaan), paikannimi *Taukomapää* Petsamossa.

Ten(n)o, **Ten(n)oi** (kirj. *Thenai*, *Tena*, *Then*, *Tenass*) vv. 1563—1616 Kemikylässä ja Kuolajärvellä. Sukunimi *Thenoi* v. 1695 Kitkajärvellä, *Tenno* v. 1732 Kemikylässä, suku- tai talonnimenä Kuolajärvellä. Lappalainen muoto **Teän(n)oj* tai **Teänno*. Mahdollisesti tähän kuuluu myös sukunimi *Teno*, v. 1728 Tenossa tai Utsjoella, ellei se ole otettu Tenojoen (*Teädnu*, g. *Teänu*) mukaan.

Teutia (kirj. myös *Theutia*, *Tcudia*, *Teutoia*, *Teut[e]*, *Taute*) vv. 1570—1640 Inarissa, Sompiossa ja Kuolajärvellä. *Teutaja* oli 1600-luvulla tavallisia miehennimiä Sodankylässä Barthold Ervastin mukaan. Kantalappalainen muoto **Tcäv'tej-*, nomen agentis verbistä *teäv'ted* 'täyttää'.

Tuksa (kirj. *Tuxan*, *Dux*) vv. 1585—94 Kitkajärvellä ja »Metsälapissa»; lp. *duk'sá*, *tuk'sá* 'säätö, talletus'.

Tuutia (kirj. *T[h]utia*, *T[h]uttia*, *Tuthia*, *Tuttijl*], *Tutte*, *Tuti*, *Tuute*, *Toute*, *Towte*, *Távte*, *T[h]udia*, *Tudi*, *Thude*) vv. 1556—1608 Aviovaarassa, Utsjoella, Inarissa, Sodankylässä, Kemikylässä, Kitkajärvellä ja Maanselässä, (*Tudjeev*) vv. 1606—10 Norenskin ja Ponoin pogostoissa. Ristimänimi *Tude* mainitaan Tenonsuulta v. 1745 ja *Thode* Varangin Uuniemestä vielä niin myöhään kuin v. 1821 (J. F., Ant. I, s. 40). Lappalainen kantamuoto **Tuw'tej-*, nomen agentis verbistä *dww'det*, *tw'ted* 'tukea'. Sukunimi *Tutio* (ANDELININ mukaan *Tuutio*) esiintyi Inarissa 1700-luvun alusta lähtien ja myöhemmin Utsjoella, mutta on jo sammunut. Friis mainitsee sukunimen *Dwvde*. *Tuutioon* palautunevat paikannimet *Tuutijärvi*, *Tuutikylä* Sallassa. Jo varhain näyttää esiintyneen rinnakkaismuoto **Tutio* (kirj. *Tuita*): vv. 1556—57 Inarissa, sukunimi *Tvita* v. 1740 Tenossa ja *Tutio* 1800-luvun alkupuolella Utsjoella. Tähän palautuneeseen myös nykyinen Varangin uuniemeläinen sukunimi *Tuoide* (norjaksi *Tvede*). Vrt. myös Suonikylässä tavattavaa paikannimeä *Tui'dihuobbál*. — Friis mainitsee vielä sukunimen *Tudekas* (Ruija?).

***Vuoli** (kirj. *Volliev*, *Vollin*, *Vollina*) vv. 1606—10 Näytämössä sekä

Muotkan ja Kitovskin pogostoissa, (*Wolla* ?) v. 1563 Kitkajärvellä. Laina ruotsin *Olle*, suomen *Olli* nimestä. Sukunimenä *Volla* Ruijan Raisissa v. 1743, myöhemmin Friisin mukaan *Vollang* niinikään Ruijassa, *Wuola* v. 1736 Enontekiöllä, *Vuolla*, *Vullats* Arjeplogissa, *Vuollu* Sodankylässä, *Vuollo* Kittilässä, talonnimi *Vuolli* Kittilässä, jossa on myös paikannimi *Vuollin Pöytälaki*.

Viiri (kirj. *Wyr*, *Uyr*) 1500-luvulla ja vielä vuoteen 1620 asti Koutokeinossa. Vrt. *Viiri* I. *Viirinkylä* Rovaniemellä. Tuskin tekemisissä suomen *viiri* sanan kanssa.

Suomen-, Ruijan- ja Kuolan-Lapista tunnetaan siis yhteensä 85 lappalaisena pidettävää nimeä 1500- ja 1600-luvulta. Näistä esiintyy vain 26 Kuolan-Lapissa, johon tässä luemme myös Näytämön ja Pääjärven. Venäläiset lähteet ovat näet yleensä vasta 1600-luvulta, jolloin lappalainen nimistö alkoi väistyä, kun kreikanuskoon kastetut lappalaiset saivat säännöllisesti venäläisen nimen. — Mutta tuota omaperäistä nimistöä voidaan vielä kartuttaa muistitiedossa ja tarinoissa säilyneellä aineistolla. Edellä on jo mainittu sellaisista *Aili*, *Äy'ñē*?, *Jongo*, *Junkku*, *Känne*, *Kijontš*, *Missē*, *Päiviö*, *Peivih*, *Rässánž*, *Rui'gē*, *Rimá-*, *Torvo*—*Turvainen*, *Tsai'já*, *Tšoar'vē* ja *Tšoaava*.

Lisäksi tulevat seuraavat:

Aasa oli sompiolainen noita, jonka mukaan *Asankivi* Luirajoessa on saanut nimensä. Sukunimi *Aasa* (*Asa*) Utsjoella v. 1717. Lappalainen muoto **Assa*; Högströmin mukaan oli *Assa* ruotsinlappalainen etunimi.

Aki-niminen mies on tarinan mukaan muinoin haudattu Inarijärven länsirannalle. Nimi lienee sama kuin skandinaavinen *Aake*, *Ake*.

Äkkemiellä (s.o. Ikämieli), Sompion nykyisten suomalaistuneiden asukkaiden tarinoissa *A k m e e l i* (S. PAULAHARJU), inarinlappalaisten *Ahemal* (F. Äimän muistiinpano), taisteli »vihavenäläisiä» vastaan. J. Fellman tuntee hänet nimellä *Akimelek* (oikeammin **Äkkemielák*), joka vastaisi suomen *I k ä m i e l i k k ö ä*.

Ei'ne, nuortijärveläinen noita, taisteli tsuððeja vastaan. Hänen mukaansa on nimitetty *Ei'n-veððáksi* eräs vaara, jossa tuhoutui 69 vainolaista.

Hommar, jättiläinen tai peikko Imanterojärvellä. (J. Fellman.)

Jaukka-äijä, elänyt aikoinaan Turtolassa. (S. Paulaharju.)

Juuvva, vanha miehennimi J. Fellmanin mukaan (Ant. III, s. 300); *Juwa* oli viime vuosisadalla Rovaniemellä erään *Pokka* -nimisen lappalaisen liikanimi. Sukunimi *Juwakainen* v. 1731 Kittilässä, *Juwakaisenmaa* Kolarissa; sukunimi *Jook*, *Joackas* (< **Juwak*) 1700-luvulla Kittilässä.

Kaptukas l. **Kaptukainen**, noita, asui Inarin ja Sompiojärven välimailla J. Fellmanin mukaan (Ant. III, s. 300) *Kapto* oli muinainen miehennimi. Petsamossa on tunturi, nimeltä *Kāpt-oiwaž*. *Kattukaisen oja* on Sodankylässä Tankapirtin luona, lähellä Inarin rajaa.

Käššä, muinainen koltta inarilaisen tarinan mukaan (vrt. lpKo *kaš's* 'narttu').

Katsok adja, noita, asui vähän Utsjokisuun yläpuolella (J. Fellman.)

Kitškaj ja **Kotškaj** (yhteisnimenä *Kitškantš-Kotškantš*), kaksi veljestä Jokangassa, surmasivat tšuođeja.

Kudzaj, tytön nimi jokangalaisessa sädussa.

Kulsina (myös **Kulsini**), tarun mukaan Sompion Lokan tai Rieston ensimmäinen asukas. (A. V. Koskimies.)

Mokko, jättiläinen Kittilässä, josta Alakylän l. Mokon kylän väestö johtaa juurensa; hänestä sai samanniminen suku alkunsa. (J. Fellman, Ant. II, s. 123.) Sukunimi *Močka* v. 1721, *Måcko*, *Måcco* 1731.

Muiro-akka, Ponja rokken vaimo, lentävä noita, Sodankylän Lokan tienoilla (J. Fellman, Ant. I, s. 247, II, s. 124.) Sama kuin **Murjo-akka** (Ant. II, s. 144).

Naiho-äijä, eli Sodankylän Unarissa. (S. Paulaharju.)

Nainäs, mainitaan Paatsjoen ja Muotkan kolttien taruissa.

Nakkua eli Sodankylässä; »vihavenäläiset» hänet surmasivat (S. Paulaharju.)

Nunna, miehennimi inarilaisessa tarinassa. Hänestä on Ivalon suun lähellä sijaitsevassa Hietajärvessä oleva kivi *Nunā-keđ'gi* saanut nimensä.

Njalä-kalles, asui Suonikylässä; tšuođet tappoivat hänet. Nimi lienee sama kuin *njällä*, gen. *njalä* 'naali'.

Paanulainen, noita Kittilässä. Vrt. sukunimeä *Paaninen* Jukkasjärvellä ja Vittangissa. (S. Paulaharju.)

Piäjädž, miehennimi inarilaisessa tarinassa. *Päđja* tarunomainen nimi Jokkmokkissa. *Päđja* Klement (= Kl. P:npoika), kuuluisa noita (Utsjoella?, J. Fellmanin mukaan). Sukunimi *Peijukka* (*Pejok*¹) Jällivaarassa. (Vrt. paikannimeä *Päijälä*, kylä Kuhmoisissa.)

Ponja rokke, Muiro-akan mies. (J. Fellman.)

Pundzi, »pakanuudenaikainen» mies Inarissa, josta *P.-jäyri* on saanut nimensä (F. Äimän muistiinpano).

Päses alkais (= *algaž*), lappalaisten muinaisia johtomiehiä, Kemin-Lapissa? (J. Fellman.)

Rauna-äijä, asui Sodankylän Unarilla *Raunankentässä*. *Rauninkenttä*

¹ Tämä voi olla kuitenkin sama sana kuin luulajanlp. *päejuke* 'valkea, puhdas'.

Kittilän Könkäässä (S. Paulaharju). *Raw'dnâ* on oikeastaan naisennimi, lainattu norjan *Ragnasta*. Sukunimi *Rawna* Utsjoella vv. 1739 ja 1760.

Riepp, petsamolainen noita, joka kivettyi. On myös tunturin nimi.

Tierna, »Inarin iso noita» (nimeä eivät kyllä inarilaiset itse tunne). (S. Paulaharju.)

Tetka, miehennimi imanterolaisessa tarinassa.

Tuonka, miehennimi tarinassa (Kittilän Küstalassa); paikannimet *Tuonkasommanmaa*, *Tuongankumpu*, *Tuonganpetäjä* (S. Paulaharju). Vrt. *duog'ge* 'villa- tai karvakerä; lyhyt, paksu ihminen'.

Tupitsa-akka, asui Sodankylän Muteniassa (S. Paulaharju). Vrt. *tüp-p'âvž*, *tõ'ppáz* 'tuppinen'.

Suennijaž, noita, Petsamon Suonikylän ensimmäinen asukas, hukkuu *Suännija-kuoš'k* koskeen (Akkujoessa) ja on haudattuna *S.-vierr* kumpuun.

TsurnaDž, tarinan mainitsema mies, joka on haudattu Inarijärven rannalle; hänestä on saanut nimensä *Tsurnavuonâ*, suomeksi *Surnuvuono*.

Jos tämäkin nimiryhmä otetaan huomioon, saadaan täyslappalaisten nimien luku 120:ksi, josta summasta Kuolan-Lapissa tavattiin 37. Lukua voisi vielä vähän lisätä erällä ruijanlappalaisilla tarunomaisilla nimillä, joita on QVIGSTAD'n »Lappiske eventyr og sagn» teoksessa.

II. Suomalais-karjalaiset nimet.

Aimo (kirj. myös *Aijmo*, *Aemo*, *Aijmoia*) vv. 1556—81 Inarissa. Lienee laina suomen *aimo* sanasta, vaikka lapissakin on 'ilmaa' merkitsevä *ai'bmo*, *ai'mu* sana.

Ani v. 1616 Inarissa. Sukunimi *Anito* v. 1741 Utsjoella. Suomalaisten vanhoja etunimiä olivat *Ani*, *Anikka*, *Ania*, *Ano*, *Anoi* (Forsman, s. 167).

Arkipäivä (kirj. *Archipeiue*, *Ar[r]kipeiue*, *Arckipeiue*, *-peiuae*) vv. 1571—72 Kemikylässä, Kuolajärvellä ja Maanselässä. Lappalainen muoto **Ar'gâbâi've*. Nimi saattaa vaihdella *Aripäivän* kanssa samaa henkilöä tarkoittavana.

***Hanka** (kirj. *Hanke*) v. 1646 Sompioissa, (*Hanko*) vv. 1606—10 Pääjärvellä.

Harja vv. 1606—10 Pääjärvellä.

***Hellä** (kirj. *Hellin*) vv. 1606—10 Pääjärvellä; -in on venäläinen johdin. (Sensijaan *Helle* v. 1601 Varangissa, Ulfstjordissa, Foldersissa ja Tysfjordissa lienee laina norjasta: sukunimi *Hellesen*.)

Heino (= Henrikki) esiintyy Suomen Lapissa 1500-luvulla (Forsman, s. 80). Tähän kuulunee *Heine* v. 1585 Inarissa. Sukunimi *Heina* v. 1736 Enontekiöllä.

Homa, vv. 1593—94 Paatsjokisuulla; on karjalainen muoto venäläisestä *Fomasta*.

Ihala (kirj. myös *i Hala, Ichal*) vv. 1563—1640 Kemikylässä, Kuolajärvellä, Maanselässä ja Kitkajärvellä. Erään venäläisen asiakirjan ruotsinnoksessa v:lta 1636 esiintyy Kawitza *Igaloff* »lappalaisten staaarosta Kaajaanin rajalla». — Nimi *Igalin* tavattiin Inkerissä 1500-luvulla (Forsman, s. 124).

Ihana, vv. 1579—83 Kuolajärvellä. Suomalainen miehennimi (Forsman, s. 155).

Ihas (kirj. *Igasa*) 1600-luvulla Pääjärvellä. Suomalainen miehennimi (Forsman, s. 155).

Iivana (kirj. *Ivana, Iuana*) vv. 1570—72 Kemikylässä ja Kuolajärvellä. Karjalainen nimimuoto. TORNÆUS mainitsee 1600-luvulla *Ivan* (=Johan) nimen Tornion-Lapista (Berättelse, s. 46) ja J. Fellman *Iwanin* Inarista ja Utsjoelta 1820-luvulla (Ant. III, s. 299).

Ikaja (kirj. myös *Jekaja*) v. 1517 Turjanniemellä, (*Igaeofva*) v. 1622 Kitkajärvellä venäläisen asiakirjan ruotsinnoksen mukaan. Suomalainen miehennimi (Forsman, s. 154).

Ikiä (kirj. *Ikie*) vv. 1606—16 Kemikylässä, (*Ikiev*) vv. 1606—10 Pääjärvellä, jossa v. 1622 myös *Ikieva* venäläisen asiakirjan ruotsinnoksen mukaan. Suomalainen miehennimi (Forsman, s. 154), jota vastaa lp. **Äkkej*-.

Ikoï (kirj. *Ikoïko*; -ko venäl. deminutiivijohdin) vv. 1606—10 Pääjärvellä. Suomalainen miehennimi, Satakunnassa sukunimi 1400-luvulla (Forsman, ss. 127, 154).

Ikäheimo (kirj. *Ikeheijmo, Ikeheimon, Ikehemo*) vv. 1570—72 Kuusamon Maanselässä.

Ikämieli (kirj. myös *Ikem[i]eli, Ickemiele, Ikämiel, Ikämeli*) vv. 1563—79 Sompiossa, Kuolajärvellä, Kitkajärvellä ja Maanselässä. (Ks. **Äkemiellä**.) Paikannimi *Ikämielen saari* on Pelkosenniemellä Martinkylän seuđuilla. Suomalainen miehennimi (Forsman, s. 156).

Ik(i)äpäivä (kirj. *Ickiapeijve, Ickijapeve, Ickiiapeiive, Ickiepeff, Ickiepeiffue, Ickiepeive, Ickäpäive, Ickiepeif, Ikäpeivue, Ikäpei[j]ve, Ikäpeiiffä, Ickepäivve, -päivi, -päivä, -päivue, -päive, -pei[j]ue, -peuae, -beivi, Ickepäivve, I[j]ckiepeijve, Jokipief*, ja lyhentyneenä *Ikäpää, IKäpä, I[c]kepa, Ikepä, Ikepe*) vv. 1558—1689 Koutokeinossa, Aviovaarassa, Inarissa, Sodankylässä, Kemikylässä, Kuolajärvellä ja »Metsälapissa». Sukunimenä *Ikäpäivä* Kuusamossa ainakin v:sta 1787 alkaen. Suomalainen etunimi *Ikäpää* ja virolainen sukunimi *Igapää* jo 1400-luvulla (Forsman, ss. 133, 156)

lienevät lyhentyneet **Ikäpäivästä*. (Vrt. **Akki[a]päivää*, jota joskus käytetään samasta henkilöstä kuin *Ik[ä]päivää*.)

Ikämä (kirj. *Ikame*) v. 1576 Kuolajärvellä, (*Ikimka*) 1600-luvulla venäläisen lähteen mukaan »Rašnevaja'ssa», Kemin-Lapin itäosassa. Suomalainen miehennimi (Forsman, s. 156).

***Inki** (kirj. *Innga, Inge, Ingi*) vv. 1562—? 1688 Enontekiön Peltöjärvellä ja Kuusamossa (?). Paikannimi *Inginkivalo* Rovaniemellä, *Ingin-saari* Keiteleellä, *Ingonmäki* Kaavilla, *Inkeenahti* Pälkjärvellä. Sananjuuri esiintyy suomalaisissa sukunimissä *Inkilä, Inkinen, Inkala* ja *Inget* (gen. *Inkeen*, Keski-Pohjanmaa). Ruotsissakin on etunimi *Inge*, mutta sen ei tarvitse olla suomalaisen ja lappalaisen nimen lähtömuotona.

Iänjoutsu (kirj. *Ieniouttzi, Iejohzi*) vv. 1567—70 Sompiossa. Vrt. *Avitauka*. — J. Fellman mainitsee *Ika ioutzi* nimen Kuolajärveltä (Ant. III, s. 220). Puoleksi lappalaiseen ***Ikäjuksiin** palautuvat venäläisissä lähteissä ja niiden ruotsinnoksissa esiintyvät nimet *Ikanducksov, Ikanducksoff* (pro **Ikajuks-*?) ja *Igajeksov, Igajesoff* (< **Ikäjuksi* vaiko **Ihajuosi*?) vv. 1620—22 Kuusamossa (Maanselkä ja »Ajemskin volosti»).

Iäntauka (kirj. *Ientaucka, Iehantaucka, Iientauko, Ienntauku, Ieen-tauku*) vv. 1556—72 Inarissa, Sompiossa ja Maanselässä, (*Jandavka*) vv. 1606—10 Pääjärvellä, puoleksi lappalainen muoto, samaa merkitsevä kuin *Iänjoutsikin*. Ks. **Tauk(i)aa**.

Javana (kirj. *Javan, Jaffuan, -nn*) vv. 1582—98 Koutokeinossa, lie-nee lapiksi ollut **Javvan*. Tästä on mahdollisesti muodostunut sukunimi *J a u v a* (myös *Jaufwa*), joka mainitaan v. 1770 Utsjoella ja n. v. 1780 Tenossa. *Javana* lienee ollut vanha suomalainen miehennimi, koska Karjalassa (esim. Rääkkylässä) tavataan sukunimi *Javanainen*. Tornæus tietää *Iavanin* olleen suomalaisten kantaisä (»Stoorfader»), ks. Berättelse om Lappmarckerna (uusintopainos v. 1900, s. 13).

Karjala (kirj. *Karijala*) v. 1563 Inarissa, (*Karelssen*) vv. 1593—94 Paatsjokisuulla norjalaisen asiakirjan mukaan. Vrt. myös *Karija* v. 1563 Sompiossa, *Kari(n)* Inarissa.

Kauko 1500-luvulla Suomen-Lapissa (Forsman, s. 157), 1600-luvulla *Kaukuijev* Ponoissa. Vrt. *Caugsi* (kirjoitusvirhe pro **Caugoi*? Kuitenkin: *Kauksanlahti* talo Paltamossa, *Kauksamo* kylä Kivennavalla) v. 1585 »Metsälapissa».

Kaukamieli (kirj. *Kaukemiäll, Kauckmiel*) vv. 1581—98 Koutokeinon Lappojavressa ja 1500- tai 1600-luvulla Suomen-Lapissa (Forsman, ss. 71, 157). On yllättävää tavata näin aito »kalevalainen» nimi Ruijan perillä asti.

Kaurolu v. 1574 Inarissa, sama kuin karjalan *Kaureli* < ven. *Gavril*.

Kautsoi (kirj. *Cautzoi*) v. 1594 Maanselässä. Oli käytännössä Karjalassa 1600-luvulla (Forsman, ss. 71, 207).

Kemppi (kirj. *Kempiev*) 1600-luvulla Ponoissa.

Kirjo (kirj. *Kirjuška*) 1600-luvulla Ponoissa. Vrt. **Mielikirjaa**.

Kukurtaja (kirj. *Kukurdaia, Cukurdeija*) vv. 1570—72 Kitkajärvellä; merkitys kai = kukertaja.

Kuosma, Kuisma (kirj. *Cootzma*) v. 1571 Inarissa, (*Quisme*) vv. 1593—94 Paatsjokisuulla. Karjalaisia muotoja venäjän *Kuzjma*sta. Nimi kuuluu kolttalapissa nykyään *Kuezme*.

Larikka (*Laricka, Larick*) v. 1572 Inarissa. Petsamon Suonikylässä on paikannimi *Lārek-vāraž*, jossa *Lārekkāž* muinoin tuhosi *tšudde*-joukon. Nimi vastaa karjalan *Lari, Larikka, Larikainen* muotoja. Inarissa tämä sotasankari tunnetaan nykyään *Laurukkapžina* (Kemin-Lapissa J. Fellmanin aikoina *Lavrekas* [oikeammin *L—ž*], jonka lähtömuoto on pohjois-suomalainen *Laurikainen* l. *Laurukainen*). Sukunimi *Laurikainen* esiintyy Etelä-Pohjanmaalla 1500-luvulla (Forsman, s. 128).

Lempi (kirj. *Lebbe, Leppi*) vv. 1581—85 miehennimi Inarissa, lienee äännetty **Leäb'be*. *Lempei* oli nimenä 1500-luvulla Inkerissä (Forsman, s. 180).

Lemmitty (kirj. *Lemmit*) vv. 1606—10 Pääjärvellä, (*Lebitova*) Muotkan ja Kitovskin pogostoissa. *Lemmit* ja *Lebit* (lienee ääntynyt **Leäbbet*) muotojen suhde on sama kuin norjanlapin *ibmerdit* (*bm < mm*) ja inarinlapin *ibërdid* (*b < mb*) sanoissa (< suomen *ymmärtää < *ümbärtädäk*). — Mäinittakoon vielä, että *Lempo* ja *Lemmingäs* olivat Kittilän seuduilla eläneen Peivas-noidan vihamiehiä (J. Fellman, Ant. II, s. 136).

Mielitty (myös *Mielitt, Miolet, Miellit, Melitty, Melijttü, Melet, Melledt, Melidy, Militu, Militi*) vv. 1570—1642 Koutokeinossa, Aviivaarassa, Utsjoella, Inarissa ja Näytämössä. Suomalainen miehennimi, mm. *Melita* v. 1340 Sääksmäessä (Forsman, s. 146).

Mielus (kirj. *Miellus*) vv. 1582—1608 Koutokeinossa. Suomalainen miehennimi (Forsman, s. 159).

Mielikirja (kirj. *Mielikirija, Mijelkirija, Mielkirija, Melikiria, Melichij]ria, Melekere, Melkir, Millekeria, Mellekere, Merikiria*) vv. 1556—85 Inarissa ja Kuolajärvellä.

Mielipäivä (*Melipeiue, M[i]elipä*) vv. 1570—72 Kitkajärvellä. Miehennimi Suomessa ja Virossa, myös *Mielipää* Suomessa (Forsman, s. 159).

Mikko (kirj. *Mikkoev*) vv. 1606—10 Maanselässä (Kuolan ja Kantalahden välisellä vedenjakajalla). Kolttalainen muoto on vieläkin *Me'kka* (latiivi *Mi'kko*). Karjalan *Mi'kkalista* on muisto säilynyt koillis-Inarissa, paikannimessä *Mi'kkaljärvi*.

Mustaparta (kirj. *Mustopartin*, *Mustopardin*, *Muštopardin*) 1600-luvulla Ponoissa ja Jokongassa. — *Musta* esiintyy sukunimenä vv. 1695—1740 Sompiossa, suku- tai talonnimenä v. 1731 Kemikylässä sekä vieläkin Inarissa, jonne sukua on siirtynyt Sompiosta jälkeen v:n 1733. Sukunimi *Mustainen* tavataan Kuusamon Maanselässä 1686 ja *Mustanen* Kitkajärvellä 1738, *Mustaparta* Vesisaareissa 1800-luvulla.

***Neuvo** (kirj. *Nevuev*) vv. 1606—10 Lovozerossa, lienee äännetty **Neäv'vo*.

***Päivitty** (kirj. v. 1556—57 *Pevitaby*, joka tarkoittanee Enontekiön Peltöjärven kylää). Huom. myös *Peviattes* (?) vv. 1556—57 Inarissa.

Päivälapsi (kirj. *Peffuelaks*, *Pavulaks*) vv. 1582—1608 Aviovaarassa. Ruijanlapissa *ps* > aina *ks*, kuten esim. sanassa *lák'se*, inarin *lap'se* 'kaste (maassa)', joka p.o. nimen suhteen ei kuitenkaan tulle kyseeseen merkityksensä tähden. *Päivälapsi* suomalainen nimi (Forsman, s. 160).

Rauta (kirj. *Raute*) v. 1575 Inarissa, 1500-luvulla Suomen-Lapissa (Forsman, s. 142).

Sarvia, ks. **Sorvia** (edellä).

Sauva (kirj. *Sawa*) v. 1563 Inarissa, sukunimenä vv. 1731—1827, jolloin viimeinen senniminen henkilö muutti Utsjoelle ja sitten nähtävästi Ruijaan. Lieneekö nimi alunperin suomalainen vai sama kuin venäjän *Savva*? Qvigstad arvelee *Sauvan* olevan = *Tšoavva* (jolloin *Sauva* olisi sama kuin *S o v a*).

Simpa (kirj. *Simba*) v. 1615 Jukkasjärven Siggevaarassa, *Simpo* 1500-luvulla Suomen Lapissa (Forsman, s. 23, 142). Suomalainen etunimi *Simpo* 1500-luvulla (mts. 168) ja nykyään sukunimi *Simpanen*.

Simana (kirj. *Simanko*) 1600-luvulla Ponoissa. Karj. *Simana* < ven. *Semjon*.

Tero (kirj. *Therro*, *Teroi*) vv. 1593—94 Näytämössä, 1600-luvulla Ponoissa, 1500- ja 1600-luvulla Suomen Lapissa (Forsman, s. 71). Lappalainen muoto **Teärro*. Johdannainen suomen *terä* sanasta, joka mainitaan etunimenä v. 1615 Karjalassa.

***Tiitto** (kirj. *Tit To*) vv. 1606—10 Pääjärvellä. Suomalainen sukunimi Keski-Pohjanmaalla, mutta varsinkin Karjalassa (Forsman, s. 129).

Tila 1600-luvulla Ponoissa.

Toija (kirj. myös *Toije*, *Täij*) vv. 1594—1618 Inarissa, Sodankylässä ja Kuolajärvellä, ääntynyt **Toajje*. Vrt. suomalaisia paikannimiä *Toija*, *Toijala*.

Toiva (kirj. *Toijua*, *Toiffua*, *Toua*, *Toiffwe*) vv. 1556—81 Inarissa, Sodankylässä ja Kuolajärvellä, (*Toivo*) Suomen-Lapissa 1500- ja 1600-luvulla (Forsman, s. 71). *Toiva* suomalainen miehen nimi (mts. 161).

Toivio (kirj. *Thoiwijo*, *Thoijui[j]o*, *Touio*, *Thoijui*) vv. 1570—72 Sodankylässä, Kuolajärvellä ja Maanselässä; lienee ääntynyt *Toai'vej* t. *Tuöi'vej* (vrt. *doai'vot*, inarinlp. *tuäi'vud* 'toivoa').

Toivari l. **Toivara** (*Toi[j]uara*, *Thoijuar*, virheellisesti *Toinar*) vv. 1570—79 Kuolajärvellä, (*Toivarov*) vv. 1606—10 Akkalassa. *Toivara*, *Toivari* suomalainen miehennimi (Forsman, s. 161).

Toivettu, **Toivatto**, **Toivottu** (kirj. *Towito*, *Towido*, *Toijvato*) vv. 1563—72 Sodankylässä, (*Toivotieva*) vv. 1606—10 Näytämössä. Eräässä tapauksessa on samalla henkilöllä nimenä toisella kertaa *Toivettu* (*Towido*), toisella *Toivio* (*Thoijui*). Suomalaisia miehennimiä (Forsman, s. 161).

Tor(r)ia, **Tor(r)io** (kirj. *Torija*, *Torria*, *Doria*, *Torioa*, *Tori[j]o*, *Thorijo*, *Torrio*, *Torie*, *Tori*, *Toraja*) vv. 1556—1618 Aviovaarassa (?), Inarissa, Kemikylässä ja Kuolajärvellä, (*Torjeev*) »vastakastettu» vv. 1606—10 Muotkan ja Kitovskin pogostassa; vielä niin myöhään kuin v. 1736 esiintyy ristimänimi *Torrias* Enontekiöllä. Deminutiivi *Tarainen* (pro *Torainen*?) v. 1583 Inarissa. Vanha lappal. muoto lienee ollut **Toarrej*, todennäköisesti suomen *tora* (*Tora* oli suomal. miehennimi, Forsman, s. 247) sanan oletettavasta johdannaisesta **Toria*. Lapinkielessä on kyllä samaa merkitsevä *doarro*, *toaru* 'tora, sota', *doarrot*, *toarrud* 'torata, sotia', mutta kun tämä on o-vartaloinen, ei siitä käynyt muodostaminen **Toarrejta*. Muoto *Torria*, *Torrio* on geminaatta-r:n vuoksi lapista suomeen takaisin lainattu. — Sukunimenä *Tario* tavataan Tenossa v. 1682, *Torri*, *Torjo* Sompiossa vv. 1722—33. Mahdollisesti tähän nimeen kuuluu myös etunimi *Thore* (*Tor*) 1728 ja 1731 Aviovaarassa ja 1731 Kvalsundissa, kun kärjäkirjurit ovat helposti käsittäneet lappalaisen nimen skandinaaviseksi *Toriksi*. — Asiakirjoissa kerran esiintyvään *Toraja* muotoon liittyy kansantietouden säilyttämä nimi *Torajas* (oikeammin **Toarrejaz*), suomeksi *Torajainen*, noita Kittilässä; hänen tyttärensä meni naimisiin suomalaisen uudisasukkaan kanssa (J. Fellman). *Torajaisen autio*, *autto* ja *kenttä* ovat paikannimiä Kittilän Hossan kylässä (S. Paulaharju). *Torajaisen kallio* tai *saari* on vuorensenä Torankijärvellä, jonka kautta Koutajoki laskee Vienanmereen. *Torakas* (oikeammin **Toaragaz*), suomeksi *Toranki*, asui Kuolan-Lapissa Tuntsan ja Koudan välimailla, missä lappalaisväestö johtaa alkuperänsä hänestä (J. Fellman, Ant. II, ss. 168—9). *Torankijärvi* on Kuusamossa ja toisia Tuntsa- ja Koutajoella. *Torangin taival* (Tårangin Taiwal) mainitaan v. 1685.

Torvia l. **Torvio** (kirj. *Torvia*, *Thorvijo*, *Torvoia*, *Torfe*) vv. 1570—1616 Sompiossa ja Kuolajärvellä, (*Torviev*) vv. 1606—10 Pääjärvellä. Vanha lappal. muoto oli *Tor'vej*, laina suomen *turva* sanasta johdetusta, oletettavasta **Turvia* nimestä. Lapissa on kyllä 'turvaa' merkitsevä

dor¹vo, tor¹vo sana, mutta siitä ei voitu muodostaa **Tor¹vejta*, vaan **Tor¹voj* (johon jälkimäiseen kerran mainittu *Torvoia* viittaa). — J. Fellmanin mukaan (Ant. II, s. 170, III, ss. 299—300) »*Torvo* oli muinoin ristimä-, sitten sukunimi» ja »*Torvo*, merilappalaisten *Dårvvå* (turva, lohdutus), noita, asui Pulmankijärvellä» (Utsjoella). — Sukunimi *Turfwajn* esiintyy Sompiossa v. 1695, suku- tai talonnimi *Turvanen* Kuolajärvellä v. 1710. *Turvainen* oli muistitiedon mukaan noita, Sompion Lokan kylän ensimmäinen asukas; hänestä on muistona paikannimi *Turvaisen kummut*. Mahdollisesti tätä nimeä tarkoittaa verokirjoissa kerran (v. 1563) mainittu sompiolainen *Tarvain* (pro *Turvain*?).

***Un(i)a** (kirj. *Unie*) 1500-luvulla Koutokeinossa, (*Unne*) vv. 1593—94 Näytämössä. Paikannimi *Unnansaari* Kemijärvellä. *Unnatj* (= *Unnatš*), noita Jokkmokkissa, *Unnas*, sukunimi Arjeplogissa. Suomalainen miehen nimi *Una, Uni, Uno(i)* (Forsman, s. 162). Länsipohjan Kainuun (*Kalix*) pitäjässä mainitaan v. 1543 nimi *Une* (Olaff Vneszon, Vneson), *Norrlandska samlingar*, ss. 277, 279.

***Unajuksi** (kirj. *Uoneios*) vv. 1596—1608 Aviovaarassa. Lappalainen muoto **Unnejus* (< *Unnejuk'sá*). Kuitenkin voi kyseessä olla myös lp. *un¹ne, unná, uná* sana, joka merkitsee 'pieni', siis: 'pieni jousi'.

Vallia (kirj. *Wallijja, Wallie, Watie, Walje, Walli, Walle, Walla*) vv. 1556—80 ja 1616—95 Inarissa, Sompiossa ja Kitkajärvellä, (*Falle*) vv. 1593—94 Näytämössä. Tähän kuuluu mahdollisesti myös *Velle* v. 1601 ja *Weller* v. 1599 Varangissa (*Walle* kirjoitetaan näet Inarissakin kerran — v. 1616 — *Welle*). *Vallian* vanha lappal. muoto lienee ollut **Vällej* suomalaisesta **Valia, Valio* nimestä (sanasta *v a l i a* 'valita', *v a l i* 'valinta' Peräpohj.); *U*:llinen muoto *Vallia* on lainattu takaisin lapista suomeen. — Sukunimenä *Wallie* esiintyy Inarissa v. 1723, *Walle* (myös *Walli, Walho*) v. 1745, *Valle* vielä nytkin; p.-n. *Wallioniemi* v. 1739 Kuusamossa.

Vallittu (kirj. *Wallitu*) v. 1594 Inarissa. *Vallitunsaari* on paikannimi Kemian maalaiskunnassa, *Vallitunselkä* Ilomantsissa, *Vallittua* talo Valkjärvellä. Novgorodien pajarien joukossa mainitaan v. 1377 ensimmäisenä *Valit*, samannimisen karjalaisen heimopäällikön pojanpoika. V. 1592 kerrottiin Kuolan niemimaalla perimätietona, »mitenkä muinoin karjalainen päällikkö *Valit* (Valittu) oli Novgorodin kehoituksesta lähtenyt Muurmannin rannikolle sotimaan. Pelästyneet lappalaiset kutsuivat apuun norjalaisia, mutta Valittu voitti heidät Varangissa, ja silloin täytyi norjalaisten jättää koko Jäämeren rannikko Lyngen (Jyykeän)-vuonoa myöten Valitulles».¹

¹ J. J. MIKKOLAN ja E. JUTIKKALAN mukaan.

Viljiä (kirj. *Williä, Willia, Vilija, Willi*) vv. 1556—85 Sompiossa ja »Metsälapissa». Suomalaisia sukunimiä ovat olleet *Viljari* 1300-luvulla Varsinais-Suomessa, *Viljakka* 1400-luvulla Satakunnassa ja *Viljus* 1500-luvulla Hämeessä (Forsman, ss. 127, 163). Ilmari Itkonen arvelee, että *Viljan* lappalaisesta vastineesta (*Valje*) olisi muodostunut edellä mainittu *Valle* nimi.¹

Suomalaisperäisten nimien lukumäärä on yhteensä 62, joista 29 tava-taan Kuolan niemimaalla sekä Näytämössä ja Pääjärvellä. Tähän summaan tulee lisäksi vielä pari taruperäistä nimeä.

Karkias (oikeammin *K—ž*) l. **Karkiainen**, keminlappalainen noita (J. Fellman), jonka nimi johtunee Peräpohjan suomen 'kenttää, vainiota' merkitsevästä *karkea* sanasta (paikannimi *Karkea* Kittilän Kelonteke-mässä).

Parsias (oikeammin *P—ž*), noita Kittilässä (J. Fellman), ehkä suomen *parsi* sanasta.

III.

Lappalaisen ja suomalaisen nimiryhmän lisäksi on vielä kolmas, josta ei voida varmasti päättää, kumpaan se on luettava. Näitä nimiä ovat:

Aritsa (kirj. *Arads, Arritz*) v. 1601 Ruijan rannikolla Hvalsundissa, Naavuonossa ja Jyykeässä; vrt. myös Utsjoen vanhaa norjalaista nimeä *Aridsbye* (myöhemmin *Aresby*). Kantasana on *Ari, Ara*, vrt. inarinlp. *āri*, 'taljan kesi, jossa karvat ovat kiinni', mutta myös suomalaisilla on ollut nimenä *Ari, Aria* l. *Area, Arikko* (ks. Forsman, s. 153). J. Fellmanin mukaan **Ara** oli varhemmin etu-, myöhemmin sukunimi (Ant. III, s. 300) sekä ikivanha lappalaissuku, jonka useat jäsenet olivat huomattuja tarullisena aikana (Ant. II, s. 80). Sukunimenä *Ara* mainitaan v. 1765 Sodankylän Sompiossa, jossa se elää vieläkin. Järvennimi *Arrejaur* esiintyy v. 1695 ja sukunimi *Arajärvi* Sodankylässä v. 1766. Täällä on myös paikannimet *Araselkä* ja *Aravaara*. *Aritsa* on deminutiivi < lp. **Ārāpž* l. *Ārāpž*).

Arijoutsu t. **Arijuksi** (kirj. *Arijoæ[ž]i, Arijoæsw, Arijouæu, Arij Josi, Arijjohzi*) vv. 1569—72 Inarissa, Kuolajärvellä, Kitkajärvellä ja Maanselässä.

Aripäivä (kirj. *Aripeiŋue, Aripeiue, Aaripeive, Aripeiŋue, Arpäve*) vv. 1569—72 Kuolajärvellä ja Kemikylässä, venäläisten lähteiden mukaan myös Kuusamossa (*Aripoff*) ja vv. 1606—10 Pääjärvellä (*Aripei*), lapiksi **Ārrebaï've*. Tästä johtui sukunimi *Arapää* (Sodankylä v. 1731).

¹ Jouko II, s. 311.

***Idga** l. ***Idkka** (kirj. *Idka, Idke, Idicka-*) vv. 1684—87 Kuusamon Maanselässä, arvatenkin rinnastettava vanhaan suomalaiseen miehenimeen *I t k o*, joka mainitaan 1500- ja 1600-luvulla Savossa sekä 1600-luvulla Pohjanmaalla; vrt. paikannimiä *Itko*, kylä Sääksmäellä, *Itkonjärvi* Pielavedellä, *Itkonniemi* Kuopiossa, *Itkonpelto* talo Paltamossa, *Itkonsaari* Kangaslammella, *Itkajärvi* Ilomantsissa, *Itkiönkangas* Pielisjärven Ruunaassa, *Itkeinaho* Sakkolassa, sukunimi *Itko* Inkerissä, *Itko(i)nen* Savossa. Lehtori Granit-Ilmoniemen tiedonannon mukaan tavataan Savon Tavisalminella v. 1603 omituinen nimi *Per Lappalainen Idtko*. ***Idga** ~ *Itko* nimen etymologiaan nähden tulee kyseeseen norjanlapin sana *id'ko* 'siimes, varjo', mutta myös suomen verbi *itkeä*.

Lompo (kirj. *Lomba*) v. 1579 Inarissa. *Lombo* (l. *Lompsolo*) asui tarinan mukaan Seitajärvellä Inarin ja Peltovuoman välillä (J. Fellman). Sukunimi *Lomp*, *Lubbe* tavataan Ruotsin-Lapissa. Miehennimi *Lumpu* mainitaan Karjalasta v. 1631 (Forsman, s. 123).

Utu (kirj. *Utuev*) 1600-luvulla Norenskin pogostassa Lejaurilla ja Ponoissa, (*Vdde, Vdd*) v. 1640 Sodankylässä ja Kuolajärvellä; lappalainen muoto ollut ehkä ***Uddo** (> kuolarlp. ***Udto**). Muodot *Wd(d)ijo, Vhioudaija* vv. 1563—84 Kemikylässä ja Inarissa edellyttävät lapin ***Uddejta**. Vrt. myös sukunimeä *Uddjell* v. 1713 Arjeplogissa. Suomalaisia etunimiä olivat *Uti, Utia, Uto(i)* (Forsman, s. 162). P.o. nimeen nähden olisivat lähellä lapin 'utta' merkitsevä *oddá*, inarin *uddá* ja suomen *utu* sanat, mutta se saattaa olla muutakin, tuntematonta alkuperää; vrt. paikannimiä *Utajärvi, Utosjoki*.

Udujoutsi, Udijoutsi, Utijoutsi, Utijuksi, Udijuksi (kirj. *Udhujoutzi, Vdhuioutz, Udhioutz, Udi[i]joutz, Ui[j]outz, Uti[i]joutz, Vduioexu, Vdue Jussw, Vwjussw, Vt[t]iockz, Wdijosse, Wdijoss[z], Wddios, Uttick, Odeniodz, Odeni[j]os, Odheniottzen, Wderijoss, Wderäss*) vv. 1556—1616 Inarissa, Sompiossa, Sodankylässä, Kemikylässä ja Kuolajärvellä. Lappalainen muoto lienee ollut ***Uddojuk'sá, Uddejuk'sá** (lyhentyneenä ***Udjus**); t(t):lliset muodot edustanevat suomalaisten ääntämistä. Kirjoitustapaa *Uioutz, Odenios* lähenee *Wuiontze, Wuionizi*, v. 1602 Sodankylässä: sensijaan r:llinen muoto *Wderijoss* lienee virheellinen (*r* pro *n*). On ehkä oletettava olleen myös lappalainen muoto ***Ud(δ)enjuk'sá**. — Tarinassa mainitaan *Udjus*, noita Kuolajärvellä (= edellä ***Udjus**; J. Fellman). Tästä sanasta johtuu sukunimi *Uddais* (kirj. myös *Oddais, Udais, Utais, Uttais, Uutais*, Friisillä *Udas*), joka mainitaan Inarissa ensi kerran v. 1731, mutta hävisi v. 1800 poismuuton vuoksi.¹ J. Fellmanin mukaan se oli lähtöisin Kantalahdesta (Ant. I, ss. 600—01).

¹ Ilmari Itkonen, Jouko II, s. 313.

Tarunomaisia, tähän ryhmään kuuluvia nimiä ovat:

Inna, Innakka, lappalainen Kuolajärvellä, lapiksi *Enne*¹ < **Inne*. Ristinimi *Inne* (Jören ja Olaff Inneszon) mainitaan Länsipohjan Kainuun (Kalix) pitäjästä v. 1543 (Norrländska samlingar, s. 276); sukunimi *Innanen* v. 1374 Hämeessä (Forsman, s. 126) ja vieläkin Karjalassa; *Innala* talo Sääksmäellä, *Inmilä* kylä Lempäälässä. Vrt. myös koltanlapin *in'ná'yö'*.

Jantukka, noita Sodankylän Unarissa, tarinan mukaan (S. Paulaharju; ks. myös V. Kataja, Noidan kirot, ss. 29—30). Vrt. suomalaista sukunimeä *Jantunen*.

Mallu-äijä, eli Kittilän Kelontekemällä. Suomessa on *Mallu* paikoin lyhennys *Malin* nimestä (Forsman).

Merkillepantava ilmiö vanhassa lappalaisnimistössä on se, että nimien käyttö ei aina ole vakiintunutta, vaan saman henkilön nimi vaihtuu toiseksi, sitä muistuttavaksi tai aivan erilaiseksikin, esimerkiksi *Ikeheijmo* = *Ikemieli* Maanselässä, *Aicke* = *Aick(e)sar* Koutokeinossa ja Aviovaarassa, *Ackie* = *Ackijoutzi* Koutokeinossa, *Acki* = *Agies* Aviovaarassa, *Aripeijue* = *Archipeiue* Kemikylässä ja Kuolajärvellä, *Mirsie* = *Miellit* Koutokeinossa, *Mähzi* = *Aiuoxsü* Inarissa, *Mähzi* = *Vdhuuoutzi* Kitkajärvellä, *Nama* = *Namalack* Aviovaarassa, *Baija* = *Thaija* Aviovaarassa, *Sariou* (*Sareadz*) = *Sarffiu* (*Sarfiads*) Aviovaarassa, *Thoijuar* = *Thoijuio* Kemikylässä, *Thoijuijo* = *Touito*, vieläpä = *Toruia* Kemikylässä ja *Thorijo* = *Toruia* Kemikylässä. Milloin nimi muuttuu kokonaan toiseksi, voi olla kyseessä ns. uudennimenkaste, jollaiseen pakanallisten lappalaisten tiedetään turvautuneen ankaran vastoinkäymisen, mm. kovan sairauden johdosta.

Koko vanhasta nimistöstä, joka on todettavissa joko historiallisten lähteiden tai kansan muistitiedon perustalla, tavataan tutkittavana olevalla alueella yhteensä 193 nimeä²; Kuolan niemimaalla (sekä Näytä-

¹ E. LÖNNROT Loihtoja (faksimilepainos, 1932), s. 86.

² Tässä ei ole otettu huomioon eräitä suomalaisia (ja karjalaisia) nimiä, joita Forsman (ss. 71, 142) on havainnut 1500- ja osaksi 1600-luvulla olleen Kemin-Lapin lappalaisilla ja Tornion-Lappiin kuuluvilla merilappalaisilla, kuten: *Airi*, *Armi*, *Hari*, *Joutsu*, *Kaipo*, *Kauha*, *Kukko*, *Lappi*, *Lieto*, *Matero*, *Monikka*, *Muikku*, *Pakkanen*, *Parantaja*, *Repo*, *Sivo*, *Soina*, *Soivio*, *Terve*, *Turu*, *Utala*, *Vasili*, *Voipa*, *Äijö*; täysi- tai puolilappalaisia nimiä ovat vielä *Ariteno* (s. 153), *Ikäjonko* ja *Ikäkuivia* (s. 155). On tietymätöntä, mistä lähteistä nämä nimet on poimittu; niitä ei tavata ainakaan Suomen valtionarkiston säilyttämissä veroluetteloissa, ei myöskään Koutokeinon luetteloissa. Mahdollisesti Forsman-Koskimies on käynyt läpi Tukholman arkistoja.

mössä ja Pääjärvellä) niiden lukumäärä on 68 kpl. Suomalaisperäisiä nimiä esiintyy suhteellisesti runsaimmin Kuolan niemimaalla, yhteensä 43 % koko vanhasta nimestöstä. Prosenttiluku vähenee länttä ja luodetta kohti: Kuolajärvellä se on 37, Inarissa 31 ja Koutokeinossa vain 18 %.

Vielä olisi kosketeltava kysymystä, mitkä puheena olleista suomalaisista nimistä edustavat nimenomaan karjalaista vaikutusta. Voinee pitää varmana, että ensiksikin Kuolan-Lapissa tavattavat suomalaisperäiset nimet kuuluvat kaikki (*Mikkoo* lukuunottamatta) tähän ryhmään, siis nimet *Hanka* (tavataan myös Sompiossa), *Harja*, *Hellä*, *Homa*, *Ihas*, *Ikä*, *Iko*, *Ikaja* (myös Kitkajärvellä), *Karjala* (myös Inarissa), *Kauko*, *Kemppi*, *Kirjo*, *Kuisma* (*Kuosma* Inarissa), *Larikka*, *Lemmitty*, *Mielitty* (tavataan Koutokeinossa asti), *Mustaparta*, *Neuvo*, *Tero*, *Tila*, *Simana*, *Tiitto*, *Toivari* (myös Kuolajärvellä), *Toivottu* (myös Sodankylässä), *Toria* (myös Inarissa, Kemikylässä ja Kuolajärvellä), *Torvia* (myös Sompiossa ja Kuolajärvellä), *Una* (*Unia* myös Koutokeinossa), *Vallia* (myös Inarissa, Sompiossa ja Kitkajärvellä), lisäksi muutamat nimet, joita ei Kuolan Lapista mainita, kuten *Ivana*, *Kawroli*, *Sauwa*(?), koska ne täällä luonnollisesti kirjoitetaan venäläisittäin; mahdollisesti myös *Vallittu* on karjalaisperäinen. Yhteensä on näitä nimiä 31 kpl. Forsman, joka ei tuntenut Kuolan-Lapin nimestöä, pitää karjalaisina mm. seuraavia nimiä: *Ihala*, *Ikäheimo*, *Kaukamieli*, *Kautsoi*, *Mielikirja* ja *Toivia* (ss. 71, 159, 201). Siis koko alueelta todetuista 63:sta suomalaisperäisestä nimestä olisi 37 kpl. eli n. 60 % karjalaista alkuperää. Toisaalta on huomattava, että melkoinen määrä nimestöä oli karjalaisilla yhteistä muiden suomalaisten kanssa.

Suomalaisen nimestön vaikutus lappalaiseen on suurempikin, kuin edellä sanotusta voi päätellä, sillä kahdesta yhdysosasta muodostettujen nimien (esim. *Akkisarria*, *Arijuksi*) käyttö näyttää alkuaan olleen lappalaisille vierasta.¹ Niinpä Ruotsin-Lapissa, jonka kosketukset Suomeen

¹ On kuitenkin mahdollista, että osa yhdysperäisistä nimistä on syntynyt seuraavalla tavalla. Sukunimen käyttö on lappalaisilla vieläkin harvinaista tavallisessa kanssakäynnissä; sensijaan asianomaisen henkilön nimen eteen asetetaan vanhemman (joskus myös esivanhempien) nimi genitiivimuodossa, Inarissa esim. *Piggä-Hen'da* (= Priitan Heikki), *Juhhän-Ant-Än'na* (= Juhanin Antin Anna), Saara(n)-Vuol(l)in-Juhanin-Uula, Kaapin-Pekka, vieläpä, jos samaa ristimänimeä käytetään useammassa polvessa, esim. Kaapin-Pekan Pekka-pojan poika-Pekka. Samalla tapaa meneteltiin varmaan muinoinakin. Jos siis jotakin henkilöä nimitettiin Sarrian Joutseksi tai Akkian Päiviäksi, lp. **Särrej Juk'sä*, *Äkkej Peäi'vej*, muodostuivat näistä helposti yhdyssanat **Särrejjuk'sä*, *Äkke(i)peäi've(j)*.

Tämän yhteydessä sopinee huomauttaa suomen *-ia*, *-iä* johtimesta (1500-luvulla harvoin *-io*, *-iö*, mutta myöhemmin näin yksinomaan), jota vastaa lapin *-(e)j > ina-

ovat vähäisemmät kuin muualla, ovat vanhat nimet, mikäli tiedetään, lyhyitä, kaksitavuisia. Ruotsissa ei lappalaista nimestöä koskevaa arkistomateriaalia muuten liene vielä julkaistu, ja siitä syystä on toistaiseksi mahdoton saada selville, minkä verran sillä ja muun Lapin nimestöllä on yhtymäkohtia. Jonkin verran niitä ainakin on, kuten etunimet *Assa*, *Panna* ja *Simpa* sekä sukunimet *Huuva*, *Lomp*, *Lubbe*, *Paaninen*, *Peijukka* (?), *Päiviö*, *Pilsa*, *Riimi*, *Sarre*, *Suorra* ja *Unnas* (?) osoittanevat.

Kuva lappalaisten nimestä 1500- ja 1600-luvulla jäisi kuitenkin vailinaiseksi, jos emme ottaisi lukuun vielä sitä seikkaa, että jo tällöin oli monilla lappalaisilla, Kuolan niemimaalla useimmilla, kristillisperäinen nimi. Luterilaisinkin Lapin vero- ja tuomiokirjoista voi tällaisia nimiä poimia 55 kpl. Viranomaiset näyttävät vartavasten vaihtaneenkin lappalaisten omia nimiä uusiin, asianomaisten luvalla vaiko luvatta, ei käy ilmi asiakirjoista. Siten tulee *Aijkesta Anders* Kemikylässä, *Aykesta Oluf* Kuolajärvellä, *Aikiasta Henrich* Sompiossa. *Ailesta Agnete* Koutokeinossa, *Akiasta ensin Akeye* (!), sitten *Ake* Kuolajärvellä, *Jungista Jöns* Kitkajärvellä, *Jiejohzista Hans* Sompiossa, *Miellitistä Mikkel* ja *Miellusista Mickel* Koutokeinossa, *Mähzista Hans* Sodankylässä ja Kemikylässä, *Murutista ja Muretista Märten* Koutokeinossa ja Aviovaarassa, *Särffuusta Sivert* Koutokeinossa, *Simbasta Nils* Siggevaarassa, *Surusta Suenn* Koutokeinossa ja *Uoneiosista Nils* Aviovaarassa. Vähitellen likvidoitii vanhat miehennimet kokonaan; viimeiset olivat *Päiviö* ja *Torrias*, jotka v. 1736 mainitaan ristininimä Enontekiöllä, sekä *Thode* (< *Tuutio*) v. 1821 Varangin Uuniemessä. — Etenkin norjalaiset näyttävät suhtautuneen kovakouraisesti lappalaisten vanhoihin nimiin, sillä koko Ruijan ranta- maasta niitä tunnetaan ehkä vain 10 kpl.¹ Nimestön onneksi Koutokeino, Aviovaara ja Teno kuuluivat silloin Ruotsiin.

Melkoinen määrä lappalaisten etunimiä säilyi kuitenkin siten, että ne muuntuivat sukunimiksi n. vuoden 1700 molemmin puolin. Ei ole kuitenkaan tarkemmin osoitettavissa, millä tavoin ja kenen toimesta tämä tapahtui, kun Lapin pitäjien kirkonkirjat eivät ulotu niin kauas taaksepäin eikä valtionarkistossamme ole säilyssä yhtenäisiä veroluetteloita v:n 1616 jälkeen, vaan ainoastaan hajanaisia mainintoja tuomiokirjoissa. Vähiässä määrin esiintyy sukunimiä jo satakunta vuotta varhemminkin,

rin *ē*, esim. *Aikia* ~ **Äi'gej*, *Ikiä* ~ **Äkkej*, *Päiviä* ~ *Peäi'vej*, *Sarria* ~ **Särrej*, *Sarvia* ~ *Tšoar'vej*, **Toria* ~ **Toarrej*, **Turvia* ~ *Tor'vej*, **Valia* ~ **Vällej*. Lapin *j* on kai sama kuin substantiiveista johdetuissa adjektiveissa, esim. *äk'kai* (< *äkke* 'ikä') 'pysyvä', *guol'lai* (< *guolle*) 'kalaisa', vaikka sitä edeltävä vokaali on erilainen.

¹ Merkilläpantavaa on, että Ruijan rannikolla käytettyjen vanhojen nimien joukossa ei ole yhtään varmasti suomalaisperäistä.

muttei ole varmaa, että ne olisivat kaikki kuuluneet lappalaisille. Niinpä Varangissa mainitaan sukunimi *Lock* jo v. 1566 (?), Koutokeinossa 1500-luvulla *Jope* ja *Cauper*, 1581 *Skedh* ja 1600 *Teukana* (= *Taukona* ?), Kuolajärvellä 1595 *Näls* ja *Swart* (ehkä käännös sukunimestä *Musta*, joka esiintyy myöhemmin), Sodankylässä v. 1646 *Matzi*, Enontekiöllä 1671 *Karista* (*Carista*, *Karist*) ja Kemijärvellä 1674 *Kuhmunen* (*Kuühminen*, Kaaresuvannossa vielä *Kuhmuinen*). Mutta varsinainen sukunimien anto, jota täytynee olettaa pappien ja muiden virkamiesten edistäneen, tapahtui vasta vuosien 1680:n ja 1730:n välillä. Tähän lienee vaikuttanut se, että virkamiehillä itsellään oli sukunimet ja samoin suomalaisilla uudisasukkailla, joita jo 1500-luvun loppupuolelta lähtien alkoi muuttaa Lappiin, kuten Jääskö, Kärppä, Launi, Pulli, Kaukonen, Pelkoinen. Nimenannossa näyttää menetellyn siten, että asianomaiselle annettiin sukunimeksi isän tai kenties muu suvussa paljon käytetty nimi; tästä seurasi myös, että vanhojen etunimien sijaan tulivat uudet, kristillisperäiset ristimänimet. Tänä aikana vakiintuivat sukunimiksi *Aikasarri* (*Aikasaarj*, *Aikastari*) Kuusamossa ja Sodankylässä, *Aikio* (*Aijkie*) Kuusamossa, Sodankylässä ja Inarissa (myöhemmin Kaarasjoella), *Arapää* Sodankylässä, *Junka* (*Junck*) Kuusamossa, *Juvakainen* Kittilässä, *Keisa* Sodankylässä, *Mokko* Kittilässä, *Morottaja* Inarissa, *Päiviö* (*Peifwi*, *Peiwe*, *Päiwe*) Sodankylässä ja Utsjoella, *Saijets* Kuolajärvellä ja Inarissa, *Sarre* Inarissa, *Sarri* Kuusamossa, *Sarrio* Sodankylässä, *Sauwa* Inarissa, *Suwa* (*Sufva*), *Soack* Sodankylässä, *Suoro* (*Soro*) Utsjoella, *Tenno* (myös *Teno*, *Thenoi*) Kuusamossa, Sodankylässä ja Utsjoella (?), *Tuutio* (*Tutio*, *Tuitio*, *Tvita*) Inarissa, Utsjoella ja Tenossa, *Turvainen* Sodankylässä ja Kuolajärvellä, *Torrio* (*Tärio*, *Torri*) Sodankylässä ja Tenossa, *Uddais* (*Oddais* y.m.) ja *Valle* (*Walkie*) Inarissa sekä *Vuolits* Utsjoella, *Vuolappa* Sodankylässä, myöhemmin Utsjoella. Viimeksi mainittu on skandinaavista alkuperää, samoin kuin *Guttorm*, joka ensiksi esiintyy sukunimenä Koutokeinossa ja leviää sieltä Kaarasjoelle ja Utsjoelle. Myöhemmältä ajalta voidaan todeta sukunimet *Ara* Sodankylässä, *Jauwa* (*Javva*) Utsjoella, *Kuuwa* (*Kuwa* y.m.) Inarissa, *Mienna* Koutokeinossa, *Rauna* Utsjoella, *Riimi* Sodankylässä, *Saija* Kuolajärvellä, *Suoro* (*Swäro*) Enontekiöllä, *Suwva* Kuusamossa ja *Tenno* Kuolajärvellä. Itse asiassa nämä ovat voineet olla käytännössä yhtä varhain kuin edellinenkin ryhmä, vaikka asiakirjalliset tiedot niistä puuttuvat aikaisemmin. Myöskin kristillisperäisistä (osaksi skandinaavisista) etunimistä alkoi muodostua sukunimiä, kuten *Aslakka* Enontekiöllä, *Bigga* (< Birgitta) Utsjoella, *Eira* (< Eirik) Enontekiöllä ja Koutokeinossa, *Inger* (< Ingrid) Utsjoella, *Jouni* Sodankylässä, *Jounus* (*Jäunnus*) Enontekiöllä, *Juuso* (*Joso*) Enontekiöllä ja Kaaresuvannossa, *Kitti* (< Kristiina)

Inarissa, *Lämmä* (lp. *Leämma* < Klemet) Utsjoella, *Magga* (< Margareta) Koutokeinossa, nyt Sodankylässäkin, *Matti* Koutokeinossa, *Mattus* (< Matteus) Inarissa ja Utsjoella, *Niiles* (*Niles*) Utsjoella, *Nilu* Rovaniemellä, *Nilukka* Enontekiöllä, *Nikki* (*Nicki*) Koutokeinossa ja Utsjoella, *Nikodemus* Sodankylässä, *Nutti* (< Knut) Enontekiöllä, Kaaresuvannossa ja Tenossa, *Siiri* (< Sigrid) Koutokeinossa, myöhemmin Inarissakin, *Spein* (< Svein) Koutokeinossa ja *Pieti* Tenossa; muutamat näistä ovat jo sammuneet. Myöhemmin tavattavia lappalaisperäisiä sukunimiä, jotka eivät palaudu vanhoihin henkilönnimiin, ovat esim. *Kaikonen* (*Kaikotšielgeselänteen* mukaan) Sodankylässä, *Loddais* Enontekiöllä, *Logje* Koutokeinossa, *Nuorgam* (lp. *Njuor'gam*) Utsjoella ja Inarissa, *Paadar* (1700-luvulla kerran *Padarjaure*) Inarissa, *Paltto* Inarissa, Utsjoella ja Kaarasjoella, *Paut* ja *Pieski* Utsjoella, *Sieppi* Kittilässä ja Muoniossa, *Utsi* Aviovaarassa ja Kaaresuvannossa, *Jomppanen* (*Jompan*) Utsjoella ja Inarissa, *Laiti* Koutokeinossa ja Utsjoella, *Poini* (ennen myös *Poinack*, *Poidnack*) Utsjoella ja Kaaresuvannossa, *Ponku* (*Bongo*) Koutokeinossa, nyt myös Sodankylässä, *Pokka* Kittilässä, Utsjoella ja Jukkajärvellä, — Suomalaisia sukunimiä on lappalaisilla ollut vanhastaan, esim. *Oikarainen* («Lappen Lars Åjkarainen») v. 1686 ja *Patosalmi* (*Patusalmi*) v. 1683 Kuusamossa, myöhemmin *Heimo* Utsjoella, *Hetta* (< *Hieta*-niemi Ylitorniolla, josta eräs uudisasukas v. 1697 saapui Enontekiölle) Enontekiöllä ja Koutokeinossa. Tuntematonta alkuperää ovat *Hotti* (*Hättj*; vrt. *hotti* 'kukkaro' y.m.) Enontekiöllä (talo Kittilässä, J. Fellman, Ant. III, s. 379), *Ketomella* Kittilässä, *Kalttopää* Enontekiöllä, *Katekeetta* Utsjoella, *Kurisia* Sodankylässä, *Lantto* Koutokeinossa, *Lukkari* Utsjoella, *Musta* Sodankylässä ja Inarissa, *Manga* Koutokeinossa, *Mangi* Vittangissa (vrt. suomen *Mankila*, *Mankinen*), *Suikki* (miehennimi Karjalassa 1600-luvulla) Kittilässä, Kolariissa ja Jällivaarassa, *Valkeapää* Enontekiöllä ja Kaaresuvannossa, *Varsa* (nyt *Wars*) Koutokeinossa ja *Vasara* Enontekiöllä. Muutamat näistä ovat alkuaan liikanimiä.

Kun vanhojen suomalaisten henkilönnimien tutkimus on pysähtynyt Forsmanin »Pakanuudenaikaisen nimistön» I osaan, ei ole täyttä selvyyttä olemassa siitä, mitä kaikkia nimiä on maamme eri osissa ollut käytännössä 1600-luvulla ja sitä varhemmin. Tämän johdosta ei myöskään voida suorittaa lopullista, tarkkaa rajankäyntiä lappalaisen ja suomalaisen henkilönnimistön kesken.

T. I. Itkonen.

Die alten Personennamen der Lappen von Finnland, Finnmarken und der Kolahalbinsel. (S. 60.)

T. I. ITKONEN.

Die Personennamen der Finnlandlappen sind zum Teil schon von folgenden Forschern behandelt worden: J. FELLMAN (1824—33, erst im Jahre 1906 veröffentlicht), A. J. SÖÖGREN 1828, A. V. FORSMAN (KOSKIMIES) 1891, J. H. VENNOLA 1899 und I. ITKONEN 1914, die der Kolalappen von N. CHARUSIN 1890, die der Finnmarkenlappen von J. SMITH 1938. Namen von Lappen sind in Heberollen überliefert und zwar solche von Finnlandlappen aus den Jahren 1556—1616, von Finnmarkenlappen von 1553—1608, von Kolalappen von 1606—10. In jenen Zeiten besaßen die Lappen nur Vornamen, und zwar je einen, zu dem die Steuererheber den Namen des Vaters mit dem skandinavischen *son, sen*, seltener mit dem finnischen *poika* («Sohn») hinzufügten, während die Russen dem väterlichen Namen die Ableitungssilbe *-ov, -ev* anhängten. Die Namen sind grösstenteils rein lappisch, aber darunter sind auch viele, die finnisch-karelischer Herkunft sind.

I. Die Namen lappischen Ursprungs bestehen entweder aus zweisilbigen Wörtern, wie *Juksa* 'Schiessbogen', *Kieja* 'Spur', *Tuksa* 'Ersparnis', oder aus Ableitungen von Wörtern wie *ai'ge* 'Zeit', *äkke* 'Alter', *miellä* 'Verstand, Gemüt', *bæi've* 'Tag, Sonne', *soab'be* 'Stab', *ëoar've* 'Geweiß', *daw'ge* 'Schiessbogen', *särrät* 'schaffen', *duw'det* 'stützen', zum Teil aus Zusammensetzungen mit ähnlichen Grundwörtern, wie die oben angeführten; eine beträchtliche Menge ist der Bedeutung nach jedoch unerklärt. Aus den genannten Gebieten sind insgesamt 83 Namen bekannt, die lappischen Ursprungs sein können und die aus dem 16. oder 17. Jahrhundert stammen, und ausserdem kommen 37 Namen in den im vergangenen oder im laufenden Jahrhundert aufgezeichneten Erzählungen vor. Von den in Archivalien vorkommenden Namen sind 16 auch in Erzählungen angetroffen worden.

II. Die Anzahl der finnisch-karelischen Namen beträgt 61, die noch um ein paar Namen aus den Erzählungen vermehrt wird. Darunter finden sich auch einige cristlichen Ursprungs, wie *Heino* (< Heinrich), *Mikko* (< Michael), *Homa* (< russ. Foma = Thomas), *Iivana* (< russ. Iwan = Johann), *Kauroli* (< russ. Gavril = Gabriel), *Kuosma* (< russ. Kusjma = Kosmo), *Simana* (< russ. Semjon = Simeon).

III. Zu den Gruppen von lappischen und finnischen Namen kommt noch eine dritte hinzu, von der man mit Sicherheit nicht sagen kann, zu welcher der beiden Gruppen sie gehört. Das sind 7 Namen, die sich noch um 3 aus den Erzählungen vermehren.

Insgesamt gibt es also 193 alte Personennamen. Von den Namen finnischen Ursprungs kommen die meisten, proportionell gerechnet, auf der Halbinsel Kola vor, insgesamt 43 %; der Prozentsatz nimmt in der Richtung nach Westen und Nordwesten ab und beträgt in Finnisch-Lappland: in Kuolajarvi 37, in Inari 31 und in Koutokeino in Finnmarken nur 18 %. Dieser starke fremde Einfluss ist auf die von den Finnen (z. B. von den Kainulaiset oder »Kvänen« am Nordende des Bottnisechn Meerbusens, dann von den sog. Pirkkalaiset) und den Kareliern regelmässig nach Lappland unternommenen Handels- und Besteuerungsfahrten zurückzuführen, die bereits gegen Ende der Eisenzeit ihren Anfang nahmen. Ein Teil von ihnen blieb sogar unter den Lappen wohnen; im Mittelalter werden sog. Halbappen auf der Halbinsel Kola erwähnt, die einen karelischen Vater, aber eine lappische Mutter hatten. Etwa 60 % der finnisch-karelischen Namensammlung sind ausgesprochen karelisch (s. Ss. 76—83).

Gewissermassen auf finnischen Einfluss dürfte auch der Gebrauch von Namen, die aus zwei Bestandteilen bestehen (wie *Akkisarria*, *Arijuksi*) zurückgeführt werden. In Schwedisch-Lappland, dessen Berührung mit Finnland geringer gewesen ist, sind die Namen, soweit bekannt, kurz, zweisilbig. In Schweden dürfte das die Lappennamen betreffende Archivmaterial noch nicht veröffentlicht worden sein, so dass es vorläufig nicht möglich ist, festzustellen, in welchem Masse es mit den Namen des übrigen Lappland übereinstimmt. Wenigstens herrscht eine gewisse Übereinstimmung, worauf Vornamen wie *Assa*, *Panna* und *Simpa* und Zunamen wie *Huuwa*, *Lomp*, *Lubbe*, *Peijukka*, *Päiviö*, *Pilsa*, *Paaninen*, *Riimi*, *Sarre* und *Suorra* hinweisen.

Das Bild von den Namen der Lappen aus dem 16. Jahrhundert würde jedoch unvollständig bleiben, wenn wir die Tatsache unberücksichtigt liessen, dass viele Lappen, auf der Halbinsel Kola die meisten, bereits damals Namen christlichen Ursprungs hatten. Aus den Steuerbüchern des evangelisch-lutherischen Lappland können 55 derartige Namen entnommen werden. Schliesslich wurden die alten Namen vollständig beseitigt; die letzten waren *Päiviö*, *Torrio* (von 1736) und *Tuutio* (von 1821). Ein beträchtlicher Teil der Vornamen der Lappen wurde jedoch dadurch erhalten, dass sie etwa um 1700 herum in Familiennamen umgewandelt wurden. Eine geringe Anzahl von Familiennamen erscheint auch schon etwa hundert Jahre früher, aber es besteht keine Sicherheit darüber, dass sie alle den Lappen gehörten. Aber die eigentliche Familiennamengebung, die anscheinend von den Geistlichen gefördert wurde, fand erst zwischen 1680 und 1730 statt. Dazu dürfte die Tatsache beigetragen haben, dass die Beamten und ebenso die finnischen Ansiedler, die bereits seit Ende des 16. Jahrhunderts in den südlichen Teil Lapplands überzusiedeln begannen, Familiennamen hatten. Bei der Namengebung scheint man in der Weise vorgegangen zu sein, dass dem Betreffenden sein Vatername oder vielleicht irgend ein anderer, in dem Geschlecht häufig gebrauchter Vorname als Familienname gegeben wurde; das hatte zur Folge, dass anstelle der alten Vornamen neue, christliche Namen traten. (Die ältesten Familiennamen der Lappen wurden Seite 88 angeführt.)